

Jaarrekening 2016

Stichting Laurens

KvK nummer: 41126751

INHOUDSOPGAVE		Pagina
1	Geconsolideerde Jaarrekening 2016	1
1.1	Geconsolideerde balans per 31 december 2016	2
1.2	Geconsolideerde resultatenrekening over 2016	3
1.3	Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2016	4
1.4	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	5
1.5	Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2016	16
1.6	Mutatieoverzicht materiële vaste activa	27
1.7	Overzicht langlopende schulden ultimo 2016	28
1.8	Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2016	29
2	Enkelvoudige jaarrekening 2016	37
2.1	Enkelvoudige balans per 31 december 2016	38
2.2	Enkelvoudige resultatenrekening over 2016	39
2.3	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de enkelvoudige jaarrekening	40
2.4	Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2016	41
2.5	Mutatieoverzicht materiële vaste activa	52
2.6	Overzicht langlopende schulden ultimo 2016 (enkelvoudig)	53
2.7	Toelichting op de enkelvoudig resultatenrekening over 2016	54
2.8	Vaststelling en goedkeuring jaarrekening	57
3	Overige gegevens	58
3.1	Statutaire regeling resultaatbestemming	59
3.2	Nevenvestigingen	59
3.3	Controleverklaring	59

1. GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

1.1 GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016
(na resultaatbestemming)

ACTIVA	Ref.	31-dec-16	31-dec-15
		€.000	€.000
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	130.572	141.714
Financiële vaste activa	2	2.057	2.514
Totaal vaste activa		132.629	144.228
Vlottende activa			
Onderhanden projecten uit hoofde van DBC-zorgproducten	3	0	4.166
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	4	198	1.855
Debiteuren en overige vorderingen	5	24.302	24.151
Liquide middelen	6	11.127	1.358
Totaal vlottende activa		35.627	31.530
Totaal activa		168.256	175.758
PASSIVA			
	Ref.	31-dec-16	31-dec-15
		€.000	€.000
Groepsvermogen			
Kapitaal	7	309	309
Bestemmingsreserves		0	0
Bestemmingsfondsen		16.014	30.913
Algemene en overige reserves		7.576	7.576
Totaal eigen vermogen		23.899	38.798
Voorzieningen	8	14.025	7.499
Langlopende schulden	9	50.753	53.729
Kortlopende schulden			
Onderhanden projecten uit hoofde van DBC-zorgproducten	3	1.697	0
Schulden uit hoofde van financieringoverschot	4	4.662	1.494
Overige kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)	10	73.220	74.238
Totaal passiva		168.256	175.758

1.2 GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

	<u>Ref.</u>	<u>2016</u> €.000	<u>2015</u> €.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning	13	273.224	273.848
Subsidies (exclusief Wmo)	14	14.930	13.109
Overige bedrijfsopbrengsten	15	10.309	9.077
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>298.463</u>	<u>296.034</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	16	230.659	234.043 *
Afschrijvingen op materiële vaste activa	17	12.141	11.861
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	18	0	1.328
Overige bedrijfskosten	19	67.457	70.932 *
Som der bedrijfslasten		<u>310.257</u>	<u>318.164</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		-11.794	-22.130
Financiële baten en lasten	20	-3.105	-2.731 *
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING		<u><u>-14.899</u></u>	<u><u>-24.861</u></u>
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		<u>2016</u> €.000	<u>2015</u> €.000
<i>Toevoeging/(onttrekking):</i>			
<i>Bestemmingsreserve</i>		0	-7.000
<i>Bestemmingsfonds - reserve aanvaardbare kosten</i>		-14.899	-17.861
		<u><u>-14.899</u></u>	<u><u>-24.861</u></u>

* De cijfers over 2015 zijn geherrubriceerd ten einde vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken.

1.3 GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT OVER 2016

	Ref.	2016	2015
		€.000	€.000
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Bedrijfsresultaat		-11.794	-22.130
Aanpassingen voor:			
- afschrijvingen	17	12.136	11.856
- boekresultaat afstoting vaste activa	1	-145	
- bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	1	0	1.328
- vrijval voorziening ohw	1	0	-105
- mutaties voorzieningen	8	6.526	1.751
		18.517	14.830
Veranderingen in werkkapitaal:			
- afname, resp. toename onderhanden werk uhv DBC's'	3	5.863	-4.836
- afname, resp. toename overige vorderingen	5	-151	-1.264
- afname vorderingen/schulden uit hoofde van financierings- tekort respectievelijk - overschot	4	4.825	1.276
- afname, resp. toename overige kortlopende schulden (incl. schulden aan kredietinstellingen)	10	-882	6.204
		9.655	1.380
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		16.378	-5.920
Ontvangen interest	20	56	44
Betaalde interest	20	-3.281	-2.721
Transitorische rente	20	120	100
		-3.105	-2.577
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		13.273	-8.497
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings materiële vaste activa	1	-1.699	-21.160
Desinvesterings materiële vaste activa	1	850	-299
Overige investeringen in financiële vaste activa	2	457	705
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-392	-20.754
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Nieuw opgenomen leningen	9	0	15.000
Aflossing langlopende schulden (inclusief mutatie jaaraflossingen)	9	-3.112	-2.584
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		-3.112	12.416
		<u>9.769</u>	<u>-16.835</u>
Mutatie geldmiddelen (inclusief kortlopende schulden aan krediet- instellingen)			€
Stand geldmiddelen per 1 januari			1.358
Stand geldmiddelen per 31 december			11.127
Toename geldmiddelen			<u>9.769</u>

1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemeen

Algemene gegevens en groepsverhoudingen

Stichting Laurens is gevestigd te Rotterdam en is de grootste aanbieder van wonen, diensten en zorg in Rotterdam en omstreken. De hoofdvestiging is gevestigd op het adres Nieuwe Binnenweg 29 A, 3014 GB te Rotterdam. Laurens is een zorgorganisatie met een breed aanbod voor ouderen. Laurens biedt zorg en ondersteuning, maar zorgt ook voor sociale activiteiten die het leven completer, gezonder en leuker maken, thuis of in een van onze locaties in de buurt. Stichting Laurens staat aan het hoofd van de groep te Rotterdam.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2016, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2016.

Vergelijkende cijfers

De cijfers voor 2015 zijn, waar nodig, geherrubriceerd om vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken. Deze herrubriceringen betreffen slechts presentatie wijzigingen.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi, de richtlijnen voor de jaarverslaggeving (waaronder RJ 655 'Zorginstellingen'), Titel 9 BW 2 en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT). De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en het resultaat zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Continuïteitsveronderstelling

Als gevolg van het negatieve resultaat ad € 14,9 miljoen over 2016 daalt het eigen vermogen van stichting Laurens per 31 december 2016 tot € 23,9 miljoen. De solvabiliteit van stichting Laurens neemt ultimo 2016 af tot 14,2%. Hiermee wordt de convenant afspraak met de ABN AMRO overschreden. Door ABN AMRO is een waiver verstrekt om voor de berekening van de solvabiliteitsratio de rekeningcourantfaciliteiten te mogen salderen. Gesaldeerd komt de solvabiliteitsratio uit op 15,1%. De waiver is verstrekt onder opschortende voorwaarden. Laurens is van mening dat zij aan deze voorwaarden kan voldoen. In dezelfde waiver stelt de ABN AMRO ook de eis om de jaarrekening binnen 6 maanden na afsluiting boekjaar voor te leggen terzijde.

De raad van bestuur heeft in het voorjaar van 2016 geconstateerd dat als gevolg van het forse verlies over 2015 maatregelen genomen moeten worden om deze situatie te keren om vervolgens weer te komen tot een stabiel Laurens met een duurzaam rendement met behoud van kwaliteit.

In het voorjaar van 2016 is derhalve een analyse gemaakt van de oorzaken van het verlies over 2015. Op basis van deze analyse is een concreet plan van aanpak opgesteld en in werking getreden. Vanaf oktober 2016 heeft Laurens operationeel positieve resultaten. De sterke regiefunctie op het plan van aanpak heeft geresulteerd in een lager ziekteverzuim, verhoging van de productiviteit en lagere bedrijfskosten. Als gevolg van het landelijk afgesloten CAO Akkoord heeft Laurens in 2016 een additionele kostenpost van € 8,0 mln. ten laste van het resultaat 2016 moeten brengen. Zonder deze additionele post zou het verlies slechts € 6,9 mln. bedragen. Een forse verbetering ten opzichte van het jaar 2015.

Op grond van de vooruitzichten voor 2017 en 2018, de positieve resultaten vanaf oktober 2016 (in februari 2017 was het resultaat negatief met name als gevolg van de eenmalige uitkering en het lage aantal productiedagen) en de verstrekte waiver van de ABN AMRO Bank dat zij de kredietfaciliteiten niet zullen opeisen, is voldoende basis om te veronderstellen dat in 2017 en 2018 voldoende middelen beschikbaar zijn bij Laurens om haar activiteiten te continueren. Om deze reden is de jaarrekening opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Waardering onderhanden werk GRZ
- Waardering materiele vaste activa
- Voorzieningen

Consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Laurens zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarop overwegende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding wordt gevoerd.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van Stichting Laurens.

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de cijfers opgenomen van:

- Stichting Laurens te Rotterdam
- Huishoudelijke Verzorging TR B.V. te Rotterdam
- Easypool Zorg aan Huis B.V. te Rotterdam
- Laurens Houdstermaatschappij B.V. te Rotterdam
- Vastgoed Motorstraat B.V. te Rotterdam
- Zorg en Welzijn Rotterdam B.V. te Rotterdam

Op grond van artikel 7, lid 5 en lid 6 van Regeling verslaggeving WTZi zijn de volgende stichtingen buiten de consolidatie gebleven:

- Stichting Laurens Wonen te Rotterdam
- Stichting Steunfonds Nikolaasstichting te Rotterdam
- Stichting Steunfonds Zorg in Balans te Rotterdam

Krachtens de zeggenschapsrelatie dienen de financiële gegevens van de volgende vennootschappen opgenomen te worden in de geconsolideerde jaarrekening. De betekenis van deze groepsmaatschappijen is te verwaarlozen op het geheel. Er wordt geopteerd voor de consolidatievrijstelling op grond van lid 1 van artikel 2:407. De vennootschappen zijn:

- Landgoed Olaertsduyn B.V.
- Stichting PGB Rijnmond
- Buurtzorg Combinatie B.V.
- Zowel! Buurtzorg B.V.

Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

Activa en passiva worden tegen verkrijgingsprijs- of de vervaardigingsprijs opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Toelichtingen op posten in de balans, resultatenrekening en kasstroomoverzicht zijn in de jaarrekening genummerd.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de zorginstelling zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans, als een transactie met betrekking tot het actief of de verplichting niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen als een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. Verder wordt een actief of een verplichting niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat ook de functionele valuta is van Stichting Laurens. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtbij zijnde duizendtal.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingstermijnen van materiële vaste activa zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur van het vast actief.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage als een percentage over de verkrijgings- of vervaardigingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op bedrijfsterreinen en op vaste activa in ontwikkeling en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

De volgende afschrijvingspercentages worden hierbij gehanteerd:

- Bedrijfsgebouwen: 2-10%
- Machines en installaties: 5%
- Andere vaste bedrijfsmiddelen: 10-20%

Voor zover subsidies of daaraan gelijk te stellen vergoedingen zijn ontvangen als eenmalige bijdrage in de afschrijvingskosten, zijn deze in mindering gebracht op de investeringen.

Kosten voor periodiek groot onderhoud worden ten laste gebracht van het resultaat op het moment dat deze zich voordoen.

Bedrijfgebouwen en terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht. Voor de vaststelling of voor een materieel vast actief is van een bijzonder waardevermindering wordt verwezen naar betreffende paragraaf.

Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens tegen geamortiseerde kostprijs.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, waarbij ook leningen aan deze deelneming worden betrokken (netto-investering), wordt deze op nihil gewaardeerd. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de resultatenrekening.

De lening aan niet-geconsolideerde deelnemingen worden initieel opgenomen tegen reële waarde, vermeerderd met direct toerekenbare transactiekosten. Vervolgens worden deze vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

De grondslagen voor overige financiële vaste activa zijn opgenomen onder het kopje Financiële instrumenten.

Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende post. Eventuele winsten of verliezen worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Bijzondere waardeverminderingen vaste activa

Voor materiële en immateriële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te bepalen voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief of een kasstroom genererende eenheid hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardevermindingsverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Indien sprake is van een bijzonder waardevermindingsverlies van een kasstroom genererende eenheid, wordt het verlies allereerst toegerekend aan goodwill die is toegerekend aan de kasstroom genererende eenheid. Een eventueel restant verlies wordt toegerekend aan de andere activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief of kasstroom genererende eenheid geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardevermindingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardevermindingsverlies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overig financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten en afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Na de eerste opname (tegen reële waarde) worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Afgeleide financiële instrumenten

Bij de eerste opname worden afgeleide financiële instrumenten opgenomen tegen de reële waarde.

Na de eerste waardering worden afgeleide financiële instrumenten gewaardeerd op kostprijs of lagere marktwaarde tenzij hedge accounting onder het kostprijs hedgemodel wordt toegepast.

Indien kostprijs hedge accounting wordt toegepast en het afgeleide instrument betrekking heeft op afdekking van het specifieke risico van een toekomstige transactie die naar verwachting zal plaatsvinden, vindt geen herwaardering van dit instrument plaats. Zodra de verwachte toekomstige transactie leidt tot verantwoording in de resultatenrekening, wordt de met het afgeleide instrument samenhangende winst of het met het afgeleide instrument samenhangende verlies in de resultatenrekening verwerkt.

Indien afgeleide instrumenten aflopen of worden verkocht, dient de cumulatieve winst die of het cumulatieve verlies dat tot dat moment nog niet in de resultatenrekening was verwerkt als overlopende post in de balans opgenomen te worden, totdat de afgedekte transacties plaatsvinden. Indien transacties naar verwachting niet meer plaatsvinden, wordt de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies overgeboekt naar de resultatenrekening.

Indien afgeleide instrumenten niet langer voldoen aan de voorwaarde voor hedge accounting, maar het financiële instrument niet wordt verkocht, wordt ook de hedge accounting beëindigd. Dan wordt het financiële instrument tegen kostprijs of lagere marktwaarde verwerkt. De instelling documenteert de hedgerelaties en toetst periodiek de effectiviteit van de hedgerelaties door vast te stellen dat er sprake is van een effectieve hedge respectievelijk dat er geen sprake is van overhedging. De effectiviteitstest vindt plaats door vergelijking van de kritieke kenmerken van het afdekkingsinstrument met de afgedekte positie. Indien sprake is van een overhedge wordt de hiermee samenhangende waarde op basis van kostprijs of lagere marktwaarde direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Stichting Laurens maakt gebruik van een renteswap als afgeleid financieel instrument om de rentevariabiliteit van een opgenomen lening af te dekken. Voor dit instrument wordt kostprijs hedge accounting toegepast teneinde het resultaat van de renteswap en de afgedekte positie gelijktijdig in de resultatenrekening te verwerken.

Saldering van financiële instrumenten

Een financieel actief en een financiële verplichtingen worden gesaldeerd als de onderneming beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de onderneming het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen.

Als sprake is van een overdracht van een financieel actief dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Verstrekte leningen en overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderv verliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na de eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode.

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Onderhanden projecten uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

De onderhanden projecten uit hoofde van DBC's worden gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, zijnde de kostprijs van de reeds bestede verrichtingen, of tegen de opbrengstwaarde van de DBC indien deze lager is. De productie van de onderhanden projecten is bepaald door de openstaande verrichtingen te koppelen aan de DBC's die ultimo boekjaar openstonden. Op de onderhanden projecten worden de voorschotten die ontvangen zijn van verzekeraars in mindering gebracht.

Vorderingen

De eerste waardering van vorderingen is tegen reële waarde, inclusief transactiekosten. De vervolwaardering van vorderingen is tegen geamortiseerde kostprijs (indien geen sprake van agio/disagio of transactiekosten dan geamortiseerde kostprijs gelijk aan nominale waarde). Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Vorderingen en schulden uit hoofde van het financieringstekort of -overschot

Een vordering uit hoofde van financieringstekorten of een schuld uit hoofde van financieringsoverschotten is het aan het einde van het boekjaar bestaande verschil tussen het wettelijk budget voor aanvaardbare kosten en de ontvangen voorschotten en de in rekening gebrachte vergoedingen voor diensten en verrichtingen ter dekking van het wettelijk budget (artikel 6 Regeling verslaggeving WTZI).

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder de kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen Vermogen

Bestemmingsreserves hebben het karakter van posten die zijn gevormd vanwege beleidsmatige keuzes van de instelling. Bestemmingsfondsen worden gevormd voor posten waar een externe verplichting op rust, bijvoorbeeld om deze reserve uitsluitend aan een bepaald doel te mogen besteden.

Voorzieningen (algemeen)

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan en die het gevolg zijn van een gebeurtenis uit het verleden, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde of nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting en verliezen af te wikkelen.

Personele voorzieningen worden, indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen. De disconteringsvoet voor belastingen waartegen contant wordt gemaakt, geeft de actuele markttrente weer. Hierin zijn de risico's waarmee bij het schatten van de toekomstige uitgaven reeds rekening is gehouden niet betrokken.

Voorziening jubileumverplichtingen

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 1,5%. De rentemutatatie van de voorziening wordt verantwoord als interestlast.

Voorziening arbeidsongeschiktheid

Voor medewerkers die ultimo boekjaar langdurig ziek zijn en waarvoor de terugkeer kans nihil is, is een voorziening getroffen ter dekking van de kosten tot het moment waarop de medewerker twee jaar ziek is. Deze voorziening is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorziening cao nabetaling ORT

In het afgelopen jaar hebben meerdere rechters in verschillende zaken uitspraak gedaan in een geding waarin uitbetaling van de onregelmatigheids toeslag is gevorderd gedurende vakanties in de periode voorafgaand aan 2016 door medewerkers van verschillende zorginstellingen. Die vorderingen zijn voor het overgrote deel toegewezen. Voor de VVT is inmiddels een regeling getroffen met betrekking tot de ORT met terugwerkende kracht. Gezien de uitspraken en ontwikkelingen bestaat er minimaal een juridisch afdwingbare verplichting voor het structurele deel over de afgelopen vijf jaar onder aftrek van de periode waarin e.e.a. in de cao is geregeld (per juli 2015). Dit bedrag is voorzien in de jaarrekening. Daarnaast is rekening gehouden met eventuele claims van vertrokken personeelsleden.

Reorganisatievoorziening

Een reorganisatievoorziening wordt getroffen indien op balansdatum een gedetailleerd reorganisatieplan is geformaliseerd en uiterlijk op opmaakdatum van de jaarrekening de gerechtvaardigde verwachting van uitvoering van het plan heeft gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben.

Van een gerechtvaardigde verwachting is sprake als is gestart met de uitvoering van de reorganisatie, of als de hoofdlijnen bekend zijn gemaakt aan hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben.

In de reorganisatievoorziening worden de als gevolg van de reorganisatie noodzakelijke kosten opgenomen die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten van de stichting.

Schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

Baten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verlichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden verantwoord in het jaar waarin de baten zijn gerealiseerd. Lasten worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn. De overige baten en lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop deze betrekking hebben.

Baten, waaronder nagekomen budgetaanpassingen, en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend. In het geval van een geconstateerde fout in voorgaande boekjaren wordt fouterstel toegepast.

Wettelijk budget

Het wettelijk budget wordt gebaseerd op de productie en financieringsafspraken die door Laurens gemaakt zijn met de diverse zorgkantoren. Alleen de feitelijk gerealiseerde zorg, zoals ook in de definitieve nacalculaties zijn opgenomen, is in het wettelijk budget opgenomen. Niet-verrekenbare overproductie maakt hiervan geen deel uit.

Opbrengsten

De opbrengsten uit dienstverlening worden verantwoord naar rato van de verrichte prestaties en gerealiseerde opbrengsten uit hoofde van onderhanden werk onder aftrek van over de omzet geheven belastingen en dergelijke en na eliminaties binnen de groep.

De financiering van de langdurige zorg, overeenkomstig de WLZ, is geregeld middels een overeenkomst waarin een productieafpraak is vastgelegd in aantallen dagen maal tarief, per ZZP.

De omzet DBC's/ DBC-zorgproducten worden bepaald op basis van de declarabele prestaties welke zijn afgeleid uit een subtraject en zorgactiviteiten via de door de NZA vastgestelde beslisbomen.

Als onderdeel van de transitie van de langdurige zorg in 2015 is de wijkverpleging overgeheveld van de WLZ (uitgevoerd door zorgkantoren) naar de Zorgverzekeringswet (uitgevoerd door zorgverzekeraars). Dit ging gepaard met een nieuwe contracterings- en bekostigingswijze, waarbij geen sprake meer is van een onafhankelijk indicatieorgaan voor de te leveren zorg.

De introductie van de nieuwe bekostiging van de wijkverpleging leverde ook discussies op over het naar boven afronden van geleverde zorgtijd en over de interpretatie van beleidsregels voor het registreren van zorg op basis van planning=realisatie en zorgarrangementen. Dit heeft gevolgen die leiden tot inherente onzekerheden en schattingsrisico's in de omzet, die naar beste weten zijn geschat door de Raad van Bestuur van de stichting en verwerkt in de jaarrekening. Vanaf 2016 is er bovendien sprake van hogere eisen aan zorgplannen en een tendens van strakkere interpretatie van contractafspraken door zorgverzekeraars. In de praktijk moet gaan blijken wat de gevolgen zijn van deze ontwikkelingen voor individuele instellingen.

Vorenstaande ontwikkelingen hebben coherente onzekerheden voor de omzetverantwoording tot gevolg. Het is niet uitgesloten dat bij materiële controles door verzekeraars afwijkingen van beleidsregels of contractvoorwaarden worden geconstateerd, die leiden tot verrekeningen van reeds geleverde zorg. De Raad van bestuur heeft de mogelijke effecten van deze ontwikkelingen voor de omzetverantwoording naar beste weten geschat en verwerkt in deze jaarrekening 2016, maar wijst op de mogelijkheid dat de genoemde risico's in 2017 of latere jaren tot nagekomen financiële effecten kunnen leiden.

Ten aanzien van de wijkverpleging zijn er budgetafspraken c.q. overeenkomsten met de te onderscheiden verzekeraars afgesloten, waarbij inzake een drietal verzekeraars productieplafonds zijn overeengekomen.

De dagbesteding, begeleiding en persoonlijke verzorging, middels de Wmo, is met diverse gemeenten in contracten vastgelegd, waarbij eveneens een productieplafond is overeengekomen.

De overige opbrengsten zijn bepaald op nominale waarde en bestaan voor een groot deel uit de verhuur van appartementen.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat Stichting Laurens zal voldoen daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door Laurens gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van Laurens voor de kosten van een actief worden systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

Personele kosten

De beloningen van het personeel worden als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen (inclusief ontslagvergoedingen) aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen.

De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomsten).

Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Ontslagvergoedingen zijn vergoedingen die worden toegekend in ruil voor de beëindiging van het dienstverband. Een uitkering als gevolg van ontslag wordt als verplichting en als last verwerkt als de onderneming zich aantoonbaar onvoorwaardelijk heeft verbonden tot betaling van een ontslagvergoeding. Als het ontslag onderdeel is van een reorganisatie, worden de kosten van de ontslagvergoeding opgenomen in een reorganisatievoorziening. Zie hiervoor de grondslag onder het hoofd Voorzieningen.

Ontslagvergoedingen worden gewaardeerd met inachtneming van de aard van de vergoeding. Als de ontslagvergoeding een verbetering is van de beloningen na afloop van het dienstverband, vindt waardering plaats volgens dezelfde grondslagen die worden toegepast voor pensioenregelingen. Andere ontslagvergoedingen worden gewaardeerd op basis van de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichting af te wikkelen.

Pensioenen

Werknemers die hiervoor in aanmerking komen, hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon, berekend over de jaren waarin een werknemer bij Laurens pensioen heeft opgebouwd. De verplichtingen die voortvloeien uit deze rechten van het personeel zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. Laurens stort hiervoor premies, waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De aan het Pensioenfonds Zorg en Welzijn te betalen premie wordt als last in de resultatenrekening verantwoord en, voor zover de aan het Pensioenfonds Zorg en Welzijn te betalen premie nog niet is voldaan, wordt deze als verplichting op de balans opgenomen. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door zijn financiële verplichtingen) dit toelaat. De actuele dekkingsgraad was van mei 2017 97,8% en de beleidsdekkingsgraad 93,4%. Laurens heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Laurens heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

De financiële baten en lasten betreffen van derden en groepsmaatschappijen ontvangen (te ontvangen) en aan derden en groepsmaatschappijen betaalde (te betalen) interest. Tevens is hieronder opgenomen het aandeel van de stichting in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen danwel ontvangen dividenden van deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend en waardeveranderingen van financiële vaste activa.

Leasing

De stichting kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten zijn te classificeren als operationele leases. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm.

Operationele leases

Als stichting Laurens optreedt als lessee in een operationele lease, wordt het leaseobject niet geactiveerd. Vergoedingen die worden ontvangen als stimulering voor het afsluiten van een overeenkomst worden verwerkt als een vermindering van de leasekosten over de leaseperiode.

Leasebetalingen en vergoedingen inzake operationele leases worden lineair over de leaseperiode ten laste respectievelijk ten gunste van de resultatenrekening gebracht, tenzij een andere toerekenings-systematiek meer representatief is voor het patroon van de met het leaseobject te verkrijgen voordelen.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn.

- De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije markttrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.
- De reële waarde van derivaten waarbij geen collateral wordt uitgewisseld, wordt bepaald door het contant maken van de kasstromen aan de hand van de relevante swapcurve vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen en kortlopende schulden aan kredietinstellingen. Betalingen welke voortvloeien uit langlopende leningen worden voor het gedeelte dat betrekking heeft op de rente opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als kasstroom uit financieringsactiviteiten.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

1. Materiële vaste activa

De specificatie is als volgt :

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Bedrijfsgebouwen en terreinen	107.925	114.482
Machines en installaties	14.960	16.958
Andere vaste bedrijfsmiddelen	7.501	9.994
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	186	280
Totaal materiële vaste activa	<u><u>130.572</u></u>	<u><u>141.714</u></u>

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven :

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Boekwaarde per 1 januari	141.714	133.334
Bij: investeringen	1.699	21.160
Bij: vrijval voorziening onderhanden werk	0	105
Af: desinvesteringen	705	-299
Af: afschrijvingen	12.136	11.856
Af: afboeking boekwaarde gesloten panden	0	1.328
Boekwaarde per 31 december	<u><u>130.572</u></u>	<u><u>141.714</u></u>

Toelichting:

Stichting Laurens heeft de contante waarde van de toekomstige kasstromen van haar zorgvastgoed benaderd op het niveau van de kasstroom genererende eenheid, en vergeleken met de boekwaarde van het vastgoed en de overige met de bedrijfsvoering samenhangende activa per 31 december 2016.

Er is sprake van een transitiefase voor de bekostiging van de materiële vaste activa die tot op heden in aanmerking komen voor integrale nacalculatie. Het huidige, in beginsel risicoloze bekostigingssysteem is vervangen door een systeem van prestatiebekostiging. Kapitaallasten moeten voortaan gedekt worden via een component in de integrale tarieven. Hierdoor ontstaan nieuwe risico's voor het vastgoed, zoals exploitatierisico's, boekwaarderisico's, en het risico van afwaardering bij structurele exploitatieverliezen (impairment).

In het verslagjaar zijn actuele bedrijfswaardeberekeningen gemaakt voor het vastgoed van Laurens voor zowel de panden in eigendom als voor de panden die gehuurd worden van derden. De bedrijfswaarde wordt gevormd door de contante waarde van de geprognosticeerde kasstromen uit hoofde van toekomstige opbrengsten en uitgaven van het vastgoed over de geschatte resterende looptijd van de investering. Daarbij wordt rekening gehouden met de voorgenomen bestemming en aard van het bezit. Projecten in uitvoering zijn meegenomen in de bedrijfswaardeberekeningen.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

De kasstroomprognoses zijn gebaseerd op redelijke en onderbouwende veronderstellingen die de beste schatting van het bestuur weergeven van de economische omstandigheden die van toepassing zullen zijn gedurende de resterende levensduur van het actief. De kasstromen zijn gebaseerd op de begroting 2017, met extrapolatie naar de toekomst. De geprognosticeerde kasstromen zijn contant gemaakt tegen 5,8% (2015:5%). Gerekend is met een periode van 5 jaar met aansluitend een eeuwigdurende kasstroom. Inflatiepercentage voor eerste 5 jaar bedraagt 2%. In de eeuwigdurende kasstroom wordt gerekend met een groeivoet van 1%.

Bedrijfsgebouwen en terreinen dienen als zekerheid voor de hypothecaire lening. Zie paragraaf 9 van de jaarrekening voor nadere toelichting.

Voor een nadere toelichting op de materiële vaste activa wordt verwezen naar de bijlagen mutatieoverzichten 1.6.

De gebouwen zijn verzekerd tegen de herbouwwaarde dan wel de herstelkosten. De bedrijfsuitrustingen en inventarissen zijn verzekerd tegen de nieuwwaarde of de vervangingswaarde als de waarde onmiddellijk voor de gebeurtenis minder dan 40% bedraagt van de nieuwwaarde.

2. Financiële vaste activa

De specificatie is als volgt :

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Deelnemingen	0	0
Vorderingen op deelnemingen	659	650
Boekwaarde oudbouw De Schans en Delfshaven	236	471
Lening	0	250
Erfpacht en aanloopkosten	1.947	2.078
Sub totaal	<u>2.842</u>	<u>3.449</u>
Voorziening financiële vaste activa	785	935
Totaal financiële vaste activa	<u><u>2.057</u></u>	<u><u>2.514</u></u>

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt :

	Vordering op deelnemingen	Boekwaarde oudbouw	Lening	Erfpacht / aanloopkosten	Totaal
	€.000	€.000	€.000	€.000	€.000
Boekwaarde per 31 december 2015	650	471	250	2.078	3.449
Af: voorziening 31 december 2015	650	-	150	135	935
	0	471	100	1.943	2.514
Bij: deelneming	9	-	-	-	9
Bij: vrijval voorziening	-	-	150	-	150
Af: vrijgevallen termijn	-	235	-	127	362
Af: afschrijving	-	-	-	4	4
Af: aflossing lening	-	-	100	-	100
Af: afboeking lening	-	-	150	-	150
	9	236	0	1.812	2.057
Mutatie voorziening	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2016	9	236	0	1.812	2.057

Toelichting:

Landgoed Olaertsduyn BV wordt gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde. De deelneming in Landgoed Olaertsduyn BV is per balansdatum op nihil gewaardeerd gezien het negatief eigen vermogen per ultimo 2016. Begin 2010 is een lening faciliteit verstrekt aan Landgoed Olaertsduyn BV van € 850.000 om de liquiditeitspositie te versterken. Per ultimo verslagjaar bedraagt de lening € 650.000. Over de lening is in 2016 3 % rente berekend. De lening u/g is in voorgaande jaren volledig voorzien in verband met het negatief eigen vermogen van Landgoed Olaertsduyn BV.

In 2012 is door de NZa € 1.411.998 toegekend voor de buitengebruik zijnde oudbouw De Schans en Delfshaven op basis van beleidsregel CA 300-493. Dit bedrag mag, verdeeld in zes jaarlijkse termijnen, toegevoegd worden aan de aanvaardbare kosten (2012 tot en met 2017). Er is derhalve sprake van een langlopende vordering op de Nza.

De lening aan de Buurt Zorg Combinatie BV € 100.000 is in 2016 afgelost. In 2016 is de deelname ad € 8.820 in de Buurt Zorg Combinatie door Zorg en Welzijn Rotterdam B.V. opgenomen. De verstrekte lening van € 150.000 aan Tante Corrie is in 2016 afgeboekt in verband met het faillissement van Tante Corrie. De voorziening die hiervoor is opgenomen, is volledig in 2016 vrijgevallen.

De post vooruitbetaald erfpachtcanon, aanloopkosten, leningkosten en boeterente bedraagt per ultimo 2016 € 1.8 mln. Voor de geschatte resterende boekwaarde per 31 december 2018, van de geherrubriceerde immateriële vaste activa, is een voorziening getroffen van € 135.000 vanwege onzekerheid in de toekomstige financiering.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Kapitaalbelang (in %)	Eigen vermogen	Resultaat
		€		€.000	€.000
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Zeggenschapsbelangen:					
Belangen samen met dochtermaatschappijen:					
Volledig aansprakelijk vennoot van VoF of CV:					
Landgoed Olaertsduyn BV te Rockanje.	Conferentiehôtel en dienstverlening aan ouderen	18.000,-	100%	-358	42
Statutaire zetel te Rotterdam.					
Buurt Zorg Combinatie B.V. te Rotterdam	Maatschappelijke activering en participatie van kwetsbare groepen	8.820,-	49%	-	-
Statutaire zetel te Rotterdam.					

Toelichting:

De jaarrekening 2016 van Landgoed Olaertsduyn BV is op het moment van opstellen van de jaarrekening van Laurens nog niet definitief. In de jaarrekening van Laurens is uitgegaan van de voorlopige cijfers van Landgoed Olaertsduyn BV, sluitend met een negatief vermogen van € 358.000 per 31 december 2016, en een positief resultaat over 2016 van € 42.000.

Laurens is niet hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van de deelneming Landgoed Olaertsduyn BV.

3. Onderhanden projecten uit hoofde van DBC-zorgproducten

De specificatie is als volgt:

	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
Onderhanden projecten DBC-zorgproducten	1.678	6.345
Af: ontvangen voorschotten	3.093	2.179
Af: voorziening onderhanden werk	282	0
Totaal onderhanden werk	-1.697	4.166

Toelichting:

Per ultimo boekjaar is de stand van het onderhanden werk € 1.677.881. Doordat de voorschotten hoger zijn dan de waardering van de onderhanden werk ontstaat er een kortlopende schuld. De bevoorschotting betreft onderhanden werk en nog te factureren DBC/GRZ. Per ultimo boekjaar is de stand van de nog te factureren/gefactureerde DBC/GRZ € 6.074k en gepresenteerd onder Debiteuren en overige vorderingen.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

4. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot

Vorderingen uit hoofde van financieringstekort:	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
1. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	198	1.855
Totaal vorderingen uit hoofde van financieringstekort	<u>198</u>	<u>1.855</u>

Schulden uit hoofde van financieringsoverschot:	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
1. Schulden uit hoofde van financieringsoverschot	4.662	1.494
Totaal schulden uit hoofde van financieringsoverschot	<u>4.662</u>	<u>1.494</u>

Specificatie vorderingen en schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk financieringsoverschot

	<u>t/m 2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015</u>	<u>2016</u>	<u>totaal</u>
	€.000	€.000	€.000	€.000	€.000
Saldo per 1 januari	-110	1.581	-1.110	-	361
Financieringsverschil boekjaar	-	-	-	-2.621	-2.621
Correcties voorgaande jaren	-	1	-	-	1
Betalingen/ontvangsten	-	-1.904	-301	-	-2.205
Sub-totaal mutatie boekjaar	<u>0</u>	<u>-1.903</u>	<u>-301</u>	<u>-2.621</u>	<u>-4.825</u>
Nog te verrekenen ZVW/DBC		0	0	0	0
	<u>-110</u>	<u>-322</u>	<u>-1.411</u>	<u>-2.621</u>	<u>-4.464</u>
Saldo per 31 december					<u>-4.464</u>

Stadium van vaststelling:

a=interne berekening
b=overeenstemming met zorgkantoor
c=definitieve vaststelling NZa)

Specificatie financieringsverschil in het boekjaar

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg (exclusief subsidies)	181.263	187.837
Bij: subsidie Waardigheid en Trots	1.972	0
Bij: doorgeschoven budget aan derden	1.577	1.591
Af: correctie budget voorgaande jaren	<u>0</u>	<u>221</u>
	184.812	189.207
Af: vergoedingen ter dekking van het wettelijk budget	<u>187.433</u>	<u>190.317</u>
Totaal financieringsverschil	<u>-2.621</u>	<u>-1.110</u>

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

5. Debiteuren en overige vorderingen

De specificatie is als volgt :

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Vorderingen op debiteuren	1.919	2.764
Vorderingen op groepsmaatschappijen	37	134
Nog te factureren/gefactureerde DBC/GRZ	6.074	1.281
Vordering subsidie 1e lijns verblijf	1.821	2.406
Gefactureerde Wijkverpleging	8.015	8.461
Gefactureerde MSVT	637	381
Gefactureerde WMO	2.506	2.967
Overige zorgprestaties	591	745
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>2.702</u>	<u>5.012</u>
Totaal vorderingen en overlopende activa	<u><u>24.302</u></u>	<u><u>24.151</u></u>

Toelichting:

De voorziening die in mindering is gebracht op de debiteuren bedraagt € 350.500 (2015 € 222.000).

De vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

De reële waarde van de vorderingen benadert de boekwaarde, gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en het feit dat waar nodig voorzieningen voor oninbaarheid zijn gevormd.

6. Liquide middelen

De specificatie is als volgt :

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Bankrekeningen	11.060	1.291
Kassen	67	67
Totaal liquide middelen	<u><u>11.127</u></u>	<u><u>1.358</u></u>

Toelichting:

Alle liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting met uitzondering van een bedrag van € 340.000 wegens verstrekte huurgaranties en een betalingsgarantie.

PASSIVA

7. Groepsvermogen

Het groepsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Kapitaal	309	309
Bestemmingsreserves	0	0
Bestemmingsfondsen	16.014	30.913
Algemene en overige reserves	<u>7.576</u>	<u>7.576</u>
Totaal eigen vermogen	<u><u>23.899</u></u>	<u><u>38.798</u></u>

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

Kapitaal

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-2015 €.000	Resultaat- bestemming €.000	Overige mutaties €.000	Saldo per 31-dec-2016 €.000
Kapitaal	309	0	0	309
	<u>309</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>309</u>

Bestemmingsreserves

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-2015 €.000	Resultaat- bestemming €.000	Overige mutaties €.000	Saldo per 31-dec-2016 €.000
Bestemmingsreserve	0	0	0	0
Totaal bestemmingsreserves	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Bestemmingsfondsen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-2015 €.000	Resultaat- bestemming €.000	Overige mutaties €.000	Saldo per 31-dec-2016 €.000
Reserve aanvaardbare kosten	30.913	-14.899	0	16.014
Totaal bestemmingsfondsen	<u>30.913</u>	<u>-14.899</u>	<u>0</u>	<u>16.014</u>

Algemene en overige reserves

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-2015 €.000	Resultaat- bestemming €.000	Overige mutaties €.000	Saldo per 31-dec-2016 €.000
Algemene reserves:	7.576	0	0	7.576
Totaal algemene en overige reserves	<u>7.576</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>7.576</u>

8. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-2015 €.000	Dotatie €.000	Onttrekking €.000	Saldo per 31-dec-2016 €.000
Voorziening uitgestelde beloningen	1.565	370	243	1.692
Voorziening arbeidsongeschiktheid	3.560	2.198	2.473	3.285
Voorziening CAO nabetaling ort	0	6.200	0	6.200
Voorziening reorganisatie	2.100	0	1.490	610
Voorziening reorganisatie ex-TZR	274	0	113	161
Voorziening reorganisatie Welzijn GV	0	1.442	0	1.442
Voorziening reorganisatie OVA	0	635	0	635
Totaal voorzieningen	<u>7.499</u>	<u>10.845</u>	<u>4.319</u>	<u>14.025</u>

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moet worden beschouwd:

	<u>31-dec-2016</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	4.915	3.420
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	9.110	4.079
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	900	900

Toelichting per categorie voorziening:

Met ingang van 2005 is, conform de jaarverslaggevingvoorschriften, een voorziening getroffen voor uitgestelde beloningen op grond van de CAO VVT (jubileum en eenmalige uitkeringen bij pensionering). De uitgestelde beloningen zijn beloningen betaalbaar op termijn, onder de voorwaarde van voortduring van het dienstverband. De voorziening uitgestelde beloningen is opgenomen tegen de contante waarde van de toekomstige uitkeringen of aanspraken. Bij de berekening van de contante waarde is een disconteringsvoet van 1,5% gehanteerd. De berekening is gebaseerd op cao-bepalingen, blijfkans en leeftijd.

In 2016 is een voorziening getroffen n.a.v. de nieuwe CAO VVT inzake nabetalingen ort over de afgelopen 5 jaar. De betalingen vinden plaats in 3 jaren, 2017, 2018 en 2019.

Er is een voorziening getroffen voor de wettelijke verplichting tot loondoorbetaling tijdens ziekte. Voor nieuwe ziektegevallen vanaf 2004 is de aanvullingstermijn verhoogd tot twee jaar. Voor de aanvullingsverplichting in het eerste jaar is een voorziening getroffen van 100%, en voor de tweede jaar een voorziening van 70% waarbij rekening wordt gehouden met de kans dat iemand beter wordt.

De reorganisatie voorzieningen zijn gevormd ter dekking van de kosten van de reorganisatie van de groep welzijnsmedewerkers en geestelijk verzorgers en de medewerkers van de Ondersteunende Diensten. De kosten betreffen de bruto loonkosten van de boventalig verklaarde medewerkers en de vaststellingsovereenkomsten.

De voorziening reorganisatie ex-TZR bevat de aflopende wachtgeld verplichtingen uit 2013 respectievelijk 2014.

9. Langlopende schulden

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Schulden aan kredietinstellingen	50.753	53.729
Overige langlopende schulden	0	0
Totaal langlopende schulden	<u>50.753</u>	<u>53.729</u>

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Stand per 1 januari	56.840	44.424
Bij: nieuwe leningen	0	15.000
Af: aflossingen	<u>3.112</u>	<u>2.584</u>
Stand per 31 december	53.728	56.840
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	<u>2.975</u>	<u>3.111</u>
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>50.753</u>	<u>53.729</u>

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:		
	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	2.975	3.111
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	50.753	53.729
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	39.759	42.508
Per 31-12-2016 is de reële waarde € 4,8 miljoen hoger dan de boekwaarde. De reële waarde wijkt daarmee in belangrijke mate af van de nominale waarde.		
Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage Overzicht langlopende leningen. De aflossingsverplichtingen komend boekjaar zijn verantwoord onder de kortlopende schulden; voor nader toelichting inzake convenanten zie toelichting bij kortlopende schulden.		

10 Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt :

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Schulden aan kredietinstellingen	16.841	15.554
Crediteuren	9.326	9.727
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	2.975	3.111
Belastingen en sociale premies	8.672	8.649
Schulden terzake pensioenen	3.767	5.981
Nog te betalen salarissen, vakantiegeld en vakantiedagen	19.024	17.505
Schulden aan participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	519	4.242
Te verrekenen met zorgverzekeraar	1.643	317
Overige schulden en overlopende passiva	<u>10.453</u>	<u>9.152</u>
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u><u>73.220</u></u>	<u><u>74.238</u></u>

Toelichting:

Door ABN Amro is een kredietfaciliteit verstrekt ter grootte van € 25 miljoen, waarvan € 17 miljoen als investeringskrediet voor het revalidatiehotel Intermezzo en € 8 miljoen voor de normale bedrijfsvoering.

De kredietfaciliteit wordt jaarlijks herzien aan de actuele behoefte. De kredietfaciliteit is direct opeisbaar.

Als zekerheid voor deze kredietfaciliteit is een bankhypotheek afgegeven op het revalidatiehotel Intermezzo van € 35 miljoen (exclusief rente en kosten) en een negatieve hypotheekverklaring.

De ABN Amro heeft een eis van 15% garantievermogen gesteld. Eind 2016 wordt hieraan door stichting Laurens niet voldaan. Door ABN AMRO is een waiver verstrekt om voor de berekening van de solvabiliteitsratio de rekeningcourantfaciliteiten te mogen salderen. Gesaldeerd komt de solvabiliteitsratio uit op 15,1%. In deze waiver is tevens opgenomen dat de krediet faciliteiten tot en met 31 December 2018 niet worden ingeperkt of opgevraagd. De waiver is verstrekt onder opschortende voorwaarden. Laurens is van mening dat zij aan deze voorwaarden kan voldoen.

De ING Bank heeft een rekening courant faciliteit verstrekt van € 7,5 miljoen en aan leningen € 21,9 miljoen.

De ING Bank heeft tijdelijk de rekening courant faciliteit op € 0 gezet.

Als zekerheid voor de kredietfaciliteit en leningen is aan hypothecaire zekerheid van € 30 miljoen verstrekt aan de ING (exclusief rente en kosten). De hypothecaire zekerheid rust op de panden Oudelandse hof, Aesopus en Lupinehof.

Daarnaast is een negatieve pledge / pari passu / cross default verklaring afgegeven.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

11. Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Onzekerheden opbrengstverantwoording

Als gevolg van materiële nacontroles door zorgkantoren, zorgverzekeraars en gemeenten op de gedeclareerde zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning kunnen correcties noodzakelijk zijn op de gedeclareerde productie. De effecten van eventuele materiële nacontroles zijn vooralsnog onzeker.

De jaarlijkse huurverplichting bedraagt € 15,1 miljoen. De jaarlijkse erfpachtcanon bedraagt € 285.000. De resterende contractuele looptijden per balansdatum variëren van 1 tot 12 jaar. De werkelijke looptijd van de verplichting is gelijk te stellen aan de intentie om de bedrijfsactiviteiten voort te zetten met hetzelfde aantal locaties.

	<u>31-dec-2016</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Huurverplichting		
Verplichting < 1 jaar	15.184	15.345
Verplichting > 1 < 5 jaar	27.467	28.546
Verplichting > 5 jaar	38.278	43.761

De huurovereenkomsten zijn beoordeeld of er sprake is van kenmerken van financial lease. De beoordeling levert geen huurovereenkomsten op die aangemerkt moeten worden als financial lease.

Ten behoeve van de bouw van een ondergrondse parkeergarage is een lening aangetrokken van het Sint Laurens Fonds. De lening is in 1998 door het Sint Laurens Fonds kwijtgescholden onder ontbindende voorwaarde bij verkoop of vervreemding. Bij verkoop of vervreemding van de parkeergarage komt de netto-opbrengst ten goede aan het Sint Laurens Fonds. De kwijtgescholden lening bedroeg € 1.709.900.

Laurens heeft een aantal leningen opgenomen onder borging van het Waarborgfonds voor de zorgsector. Eén van de zekerheden van het Wfz bestaat uit een obligoverplichting van de deelnemende instelling ten opzichte van het fonds. Het obligo bedraagt maximaal 3 % van de boekwaarde van de restantschuld van de geborgde leningen. Het obligo wordt slechts ingeroepen als het Wfz onvoldoende vermogen heeft. Het obligo wordt in dat geval geboden door een renteloze lening te verstrekken aan het Wfz, met een maximale waarde van 3% van de boekwaarde van de restantschuld van de geborgde leningen. Het obligo wordt terugbetaald zodra het vermogen van het Wfz weer op niveau is. Voor Stichting Laurens betekent dit per ultimo 2016 een obligo van € 0,4 miljoen.

Laurens heeft in 2008 een Euroflexlening aangetrokken bij de ING van € 25 miljoen met een looptijd van 20 jaar. Ter afdekking van de fluctuerende renteontwikkelingen is een renteswap transactie aangegaan met de ING. De renteswap heeft dezelfde looptijd als de lening, en is uitsluitend bedoeld en wordt uitsluitend ingezet om het renterisico af te dekken. De renteswap heeft per 31 december 2016 een marktwaarde van € -/ 8,1 miljoen. Er is geen bijstortingsplicht.

Laurens past hedge accounting toe op basis van individuele documentatie per individuele hedgerelatie. Laurens documenteert de wijze waarop de hedgerelaties passen in de doelstellingen van het risicobeheer, de hedgestrategie en de verwachting aangaande de effectiviteit van de hedge. De interest rate swap heeft een verkrijgingsprijs van nihil en wordt tegen kostprijs gewaardeerd.

Stichting Laurens Rotterdam vormt met Laurens Wonen, Easypool Zorg aan Huis B.V. en Huishoudelijke verzorging TR B.V. een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. Uit dien hoofde is Stichting Laurens Rotterdam hoofdelijk aansprakelijk voor de omzetbelastingsschuld van de fiscale eenheid.

Per 1 januari 2017 is de fiscale eenheid met Laurens Wonen verbroken.

1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

Macro beheersinstrument (MBI)

Het macrobeheersinstrument kan door minister van VWS worden ingezet om eventuele overschrijdingen van het macrokader zorg terug te vorderen bij instellingen die geriatrische revalidatiezorg en wijkverpleging leveren. Jaarlijks stelt de Nederlandse Zorgautoriteit in een beschikking een landelijke mbi-omzetplafond vast van de geriatrische revalidatiezorg en Wijkverpleging. Tevens wordt door de Nza jaarlijks een mbi-omzetplafond per instelling vastgesteld, welke afhankelijk is van de realisatie van de omzetgrens van alle instellingen gezamenlijk. Bij overschrijding van de landelijke omzetgrens zal iedere instelling verplicht zijn voor haar aandeel een bedrag te storten in het zorgverzekeringsfonds. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de eventuele overschrijding van het mbi-omzetplafond is gecommuniceerd.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2016 bestaat nog geen inzicht in realisatie van het mbi-omzetplafond. Stichting Laurens is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de, een eventueel uit het macrobeheersinstrument voortvloeiende verplichting, en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van stichting Laurens per 31 december 2016.

Toelichting van risico's van financiële instrumenten

Laurens maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de stichting blootstelt aan kredietrisico, kasstroomrisico en liquiditeitsrisico.

Om deze risico's te beheersen heeft de Raad van Bestuur van de stichting een Treasury statuut vastgelegd waarin het financieringsbeleid is vastgelegd. Hierin is onder andere vastgelegd dat het - anders dan met expliciete toestemming van de Raad van Toezicht - niet toegestaan is om nieuwe afgeleide financiële instrumenten te gebruiken. Daarnaast beschikt de stichting over meerjaren liquiditeits- en investeringsbegrotingen welke zijn goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

Kredietrisico

De stichting loopt kredietrisico over leningen en vorderingen opgenomen onder financiële vaste activa, debiteuren, overige vorderingen en liquide middelen. Zoals uit de toelichting op de balans blijkt betreffen de vorderingen met name vorderingen op de diverse zorgkantoren, gemeenten en zorgverzekeraar. Met deze partijen bestaat een lange relatie en zij hebben altijd aan hun betalingsverplichtingen voldaan. Daarnaast houdt het management ook rekening met het risico op wanbetaling van verschillende soorten debiteuren.

Rente- en kasstroomrisico

Het beleid van de stichting is om haar financieringen volledig aan te trekken met vastrentende leningen, derhalve loopt de stichting geen renterisico over deze financiering. De stichting loopt renterisico bij de herfinanciering van bestaande financieringen. Het renterisico van de stichting is beperkt: indien de rente per 31 december met 1% zou stijgen waarbij alle andere variabelen constant blijven zal de rentelast met EUR 0,6 miljoen stijgen.

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, effecten, liquide middelen en kortlopende schulden, wijkt duidelijk af (is hoger) van de boekwaarde.

	Gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfsmiddelen	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016					
- aanschafwaarde	229.848	40.704	37.589	280	308.421
- cumulatieve afschrijvingen	115.366	23.746	27.595	0	166.707
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>114.482</u>	<u>16.958</u>	<u>9.994</u>	<u>280</u>	<u>141.714</u>
Mutaties in het boekjaar					
- investeringen	1.505	0	194	0	1.699
- afschrijvingen	8.091	1.457	2.588	0	12.136
<i>-herrubriceren</i>					
aanschafwaarde	85	0	9	-94	0
cumulatieve afschrijvingen	-4	0	4	0	0
<i>- desinvesteringen</i>					
aanschafwaarde	6.378	2.376	141	0	8.895
correctie aanschafwaarde	0	77	52	0	129
correctie afschrijvingen	0	61	39	0	100
cumulatieve afschrijvingen	6.318	1.851	50	0	8.219
per saldo	<u>60</u>	<u>541</u>	<u>104</u>	<u>0</u>	<u>705</u>
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>-6.557</u>	<u>-1.998</u>	<u>-2.493</u>	<u>-94</u>	<u>-11.142</u>
Stand per 31 december 2016					
- aanschafwaarde	225.060	38.251	37.599	186	301.096
- cumulatieve afschrijvingen	117.135	23.291	30.098	0	170.524
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>107.925</u>	<u>14.960</u>	<u>7.501</u>	<u>186</u>	<u>130.572</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	2 - 10%	5,0%	10 -20 %		

BIJLAGE

1.7 Overzicht langlopende schulden ultimo 2016 (geconsolideerd)

Leninggever	Datum	Hoofdsom	Totale looptijd	Soort lening	Werkelijke rente	Restschuld 31 december 2015	Nieuwe leningen in 2016	Aflossing in 2016	Restschuld 31 december 2016	Rest-schuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2016	Aflossingswijze	Aflossing 2017	Gestelde zekerheden
		€			%	€	€	€	€	€			€	
ING Bank N.V.	2002	1.800.000	50	OHL	4,200%	1.323.000		36.000	1.287.000	1.107.000	36	Lineair	36.000	2
BNG	1994	3.085.706	40	OHL	2,890%	1.465.708		77.143	1.388.565	1.002.850	18	Lineair	77.143	6
ING Bank N.V.	2008	25.000.000	20	OHL	4,800%	20.625.000		625.000	20.000.000	16.875.000	12	Lineair	625.000	2
Aegon (vh Optas)	1987	408.402	35	OHL	6,950%	80.588		11.708	68.880	10.340	6	Lineair	11.708	1
BNG	1996	4.276.879	29	OHL	4,300%	1.474.782		147.479	1.327.303	589.908	9	Lineair	147.479	3
BNG	1997	680.670	20	OHL	5,800%	68.060		34.034	34.026	-	1	Lineair	34.026	3
Rabo bank	1997	2.586.547	19	OHL	5,900%	136.135		136.135	-	-	0	Lineair	-	3
BNG	1997	4.886.941	28	OHL	6,480%	1.745.332		174.534	1.570.798	698.128	9	Lineair	174.534	3
BNG	1998	2.155.456	19	OHL	5,650%	226.891		113.445	113.446	-	1	Lineair	113.446	3 + 4
BNG	1998	1.508.819	19	OHL	5,380%	158.817		79.412	79.405	-	1	Lineair	79.405	3
NWB	2002	4.000.000	20	OHL	2,050%	1.400.000		200.000	1.200.000	200.000	6	Lineair	200.000	7
BNG	2003	7.500.000	30	OHL	4,740%	4.500.000		250.000	4.250.000	3.000.000	17	Lineair	250.000	7
NWB	2003	7.000.000	30	OHL	4,780%	4.200.007		233.333	3.966.674	2.800.009	17	Lineair	233.333	7
NWB	2004	7.300.000	30	OHL	4,780%	4.623.337		243.333	4.380.004	3.163.339	18	Lineair	243.333	7
ABN AMRO	2015	15.000.000	10	OHL	3,250%	14.812.500		750.000	14.062.500	10.312.500	9	Lineair	750.000	2
TOTAAL						56.840.157	-	3.111.556	53.728.601	39.759.074			2.975.407	

1 = geen
2 = hypotheek

3 = waarborg gemeente Rotterdam
4 = waarborg provincie Zuid-Holland

5= gem.gar. DS+V Rdam
6= gem.gar. Berkel en Rodenrijs

7= Waarborgfonds voor de zorgsector

1.8 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

BATEN

13. Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning

	2016	2015
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€.000	€.000
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies):		
Gefactureerde omzet DBC-zorgproducten	24.543	19.499
Gefactureerde omzet Wijkverpleging	53.712	54.401
Gefactureerde omzet MSVT	2.345	2.414
Wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg (exclusief subsidies)	181.263	187.837
Opbrengsten Wmo	9.111	8.354
Overige zorgprestaties	2.250	1.343
Totaal	<u>273.224</u>	<u>273.848</u>

Toelichting:

Als gevolg van het sluiten van een viertal lokaties gedurende 2015 zijn de Wlz opbrengsten in 2016 afgenomen.

14. Subsidies (exclusief Wmo)

	2016	2015
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€.000	€.000
Subsidie Wlz/Zvw-zorg; regeling 1e lijns verblijf	7.795	7.415
Subsidie project Waardigheid en Trots incidenteel	1.973	0
Subsidie Wlz/Zvw-zorg; zorginfrastructuur	2.498	3.061
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	2.664	2.633
Totaal	<u>14.930</u>	<u>13.109</u>

Toelichting:

In 2016 is als toeslag op de Wlz zorg een landelijke subsidie Waardigheid en Trots toegekend ten behoeve van de kwaliteit van verpleeghuiszorg.

15. Overige bedrijfsopbrengsten

	2016	2015
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€.000	€.000
Opbrengsten hotelmatige diensten	1.416	1.776
Opbrengsten cliëntgebonden diensten	1.597	1.234
Opbrengst restaurant en winkels	1.801	2.674
Overige opbrengsten	5.495	3.393
Totaal	<u>10.309</u>	<u>9.077</u>

Toelichting:

De toename van de overige opbrengsten wordt met name verklaard door de verkoopopbrengst van pand Hergerborch.

LASTEN

16. Personeelskosten

	2016	2015
<i>De specificatie is als volgt :</i>	€.000	€.000
Lonen en salarissen	162.826	173.574
Sociale lasten	26.566	27.315
Pensioenpremie	13.385	14.024
Overige personeelskosten	14.571	8.538 *
Sub-totaal	<u>217.348</u>	<u>223.451</u>
Personeel niet in loondienst	13.311	10.592
Totaal personeelskosten	<u>230.659</u>	<u>234.043</u>

Toelichting:

In de overige personeelskosten is een bedrag van € 6,2 mln opgenomen zijnde de reservering voor toekomstige betalingen in 2017, 2018 en 2019 uit hoofde van de nieuw afgesloten CAO VVT, nabetaling ort over de afgelopen 5 jaar.
Per ultimo boekjaar waren 3.601 werknemers in dienst (2015: 4.078) uitgedrukt in full time equivalent.
Er zijn geen medewerkers werkzaam in het buitenland.

* De cijfers over 2015 zijn geherrubriceerd ten einde vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken.

1.8 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

17. Afschrijvingen op materiële vaste activa

<i>De specificatie is als volgt :</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Afschrijvingen:		
- materiële vaste activa	12.136	11.856
- financiële vaste activa	5	5
Totaal afschrijvingen	<u>12.141</u>	<u>11.861</u>

18. Bijzondere waardevermindering materiële vaste activa

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- materiële vaste activa	0	1.328
Totaal	<u>0</u>	<u>1.328</u>

Toelichting:

De huurovereenkomsten van een aantal locaties zijn ultimo 2015 opgezegd en de exploitaties zijn beëindigd op de locaties Arcadia, De Schutse, De Aarhof en De Hergerborch. De huurovereenkomst van Aarhof loopt door tot 1 januari 2017. Met instemming van de verhuuder wordt het pand tegen de kostprijs onderverhuurd. In verband met de beëindiging van de zorgexploitatie op deze locaties zijn de in het verleden geactiveerde verbouwings- en installatiekosten, waarvan nu vast staat dat het niet meer gedekt gaan worden door toekomstige opbrengsten, in 2015 ineens afgeboekt. De afboeking ineens is in 2015 verantwoord als een bijzondere waardevermindering van de materiële vaste activa. In 2016 heeft geen bijzondere waardevermindering plaatsgevonden.

19. Overige bedrijfskosten

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	16.181	18.390
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	8.778	8.816
Onderhoud en energiekosten	8.009	8.421
Huur en leasing	14.521	15.554
Administratie, registratie en communicatie	8.130	11.057
Algemeen beheer	5.953	4.053
Belastingen en verzekeringen	1.211	1.092
Overige algemene kosten	4.674	3.549
Totaal bedrijfskosten	<u>67.457</u>	<u>70.932</u>

Toelichting:

De significante mutatie met betrekking tot de overige bedrijfskosten is het gevolg van kostenreductie.

1.8 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

20. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Rentebaten	<u>56</u>	<u>76</u>
Sub-totaal financiële baten	56	76
Rentelasten	<u>3.161</u>	<u>2.807</u>
Sub-totaal financiële lasten	3.161	2.807
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-3.105</u></u>	<u><u>-2.731</u></u>

21. Honoraria accountant

De honoraria van de accountant over 2016 en 2015 zijn als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
1. Controle van de jaarrekening	250	183
2. Overige controlewerkzaamheden (w.o. Regeling AO/IC en Nacalculatie)	225	158
3. Fiscale advisering	-	-
4. Overige controlediensten	0	10
Totaal honoraria accountant	<u><u>475</u></u>	<u><u>351</u></u>

22. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

De Bezoldiging van de bestuurders en toezichhouders die in het kader van de WNT verantwoord worden, is opgenomen onder punt 23.

23. WNT-VERANTWOORDING 2016

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op stichting Laurens van toepassing zijnde regelgeving.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Stichting Laurens is € 165.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

1. Bezoldiging topfunctionarissen**1a. Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking. Tevens leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling.**

bedragen x € 1	I.C. Thepass	M.N.M. Scholten	J. Stravers
Functiegegevens	Bestuurder	Bestuurder	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 30/11	1/1 - 31/7	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Individueel WNT-maximum	151.439	96.288	165.000
Beloning	134.422	116.595	137.802
Belastbare onkostenvergoedingen	7.019	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	9.914	6.340	8.555
<i>Subtotaal</i>	151.355	122.935	146.357
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	151.355	122.935	146.357
Verplichte motivering indien overschrijding		1)	
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0	1,0
Beloning	168.763	174.520	135.947
Belastbare onkostenvergoedingen	10.529	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	10.725	10.718	10.642
Totaal bezoldiging 2015	190.017	185.238	146.589

bedragen x € 1	B. van Dorp	H.J. Post	W. de Geus
Functiegegevens	Directeur	Directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 30/9	1/1 - 31/10	1/1 - 31/8
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	ja
Individueel WNT-maximum	123.863	137.877	110.302
Beloning	104.375	99.339	72.486
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	8.062	8.954	6.465
<i>Subtotaal</i>	112.437	108.293	78.951
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	112.437	108.293	78.951
Verplichte motivering indien overschrijding			
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/8 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	1,0	1,0
Beloning	112.979	111.895	44.392
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	10.596	10.593	4.418
Totaal bezoldiging 2015	123.575	122.488	48.810

bedragen x € 1	H. van Petten	S.J. van Rij	S.A. van der Lende
Functiegegevens	Directeur	Directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2016	8/8 - 31/12	1/1 - 31/12	
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	
Gewezen topfunctionaris?	Nee	ja	ja
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja	
Individueel WNT-maximum	66.000	165.000	
Beloning	45.639	113.569	
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	
Beloningen betaalbaar op termijn	2.039	10.742	
<i>Subtotaal</i>	47.678	124.311	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	
Totaal bezoldiging	47.678	124.311	-
Verplichte motivering indien overschrijding			
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015		1/1 - 31/12	1/1 - 30/11
Omvang dienstverband 2015 (in fte)		1,0	1,0
Beloning	-	111.301	126.375
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	10.590	9.657
Totaal bezoldiging 2015	-	121.891	136.032

bedragen x € 1	M.D.T.H. van Gorcom	M.C.A. van Odenhoven	J.W.M. van Eeden
Functiegegevens	Directeur	Directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2016			
Omvang dienstverband (in fte)			
Gewezen topfunctionaris?	ja	ja	ja
(Fictieve) dienstbetrekking?			
Individueel WNT-maximum			
Beloning			
Belastbare onkostenvergoedingen			
Beloningen betaalbaar op termijn			
<i>Subtotaal</i>	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	
Totaal bezoldiging	-	-	-
Verplichte motivering indien overschrijding			
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 30/11	1/1 - 16/8	1/1 - 30/11
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0	0,89	1,0
Beloning	127.913	80.826	127.353
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	9.723	6.608	9.713
Totaal bezoldiging 2015	137.636	87.434	137.066

bedragen x € 1	T.S. de Wit		
Functiegegevens	Directeur		
Aanvang en einde functievulling in 2016			
Omvang dienstverband (in fte)			
Gewezen topfunctionaris?	ja		
(Fictieve) dienstbetrekking?			
Individueel WNT-maximum			
Beloning			
Belastbare onkostenvergoedingen			
Beloningen betaalbaar op termijn			
<i>Subtotaal</i>	-	-	-
-/- Onverschuldigd betaald bedrag			
Totaal bezoldiging	-	-	-
Verplichte motivering indien overschrijding			
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievulling in 2015	1/1 - 4/5		
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1,0		
Beloning			
	45.327		
Belastbare onkostenvergoedingen			
	-		
Beloningen betaalbaar op termijn			
	3.618		
Totaal bezoldiging 2015	48.945		

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking kalendermaand 1-12

bedragen x € 1	V. Maas	J.van Lonkhuijzen	R. van Zoolingen
Functiegegevens	Bestuurder	Bestuurder	Directeur
Aanvang en einde functievulling (uiterlijk maand 12)	25/04/2016 – 31/12/2016	05/09/2016 – 24/10/2016	13/06/2016 – 31/12/2016
Aantal kalendermaanden waarin functievulling vóór 2016	-	-	-
Aantal kalendermaanden waarin functievulling in 2016	9	2	7
Aantal uren functievulling in 2016	1.440	288	985
Individueel WNT-maximum	198.000	48.000	162.000
Maximum uurtarief	175	175	175
Uitgekeerde bezoldiging in 2016 (t/m maand 12)			
	187.283	41.710	123.474
Bezoldiging per uur	130	145	125
-/- Onverschuldigd betaald bedrag			
Totaal bezoldiging	187.283	41.710	123.474
Verplichte motivering indien overschrijding			

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x € 1	P.H.E.M. de Kort	B.R.I.M. Gerner	J. Vijlbrief
Functiegegevens	Voorzitter	Vice voorzitter	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	24.750	16.500	16.500
Beloning	12.003	11.145	6.859
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	12.003	11.145	6.859
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	12.003	11.145	6.859
Verplichte motivering indien overschrijding			
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015		1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning	-	10.981	6.757
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal bezoldiging 2015	-	10.981	6.757

bedragen x € 1	J.C. Visser	T. v. d. Akker	J.J. Hellinga
Functiegegevens	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/2 - 27/10
Individueel WNT-maximum	16.500	16.500	12.206
Beloning	8.573	10.288	7.145
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
<i>Subtotaal</i>	8.573	10.288	7.145
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-	-
Totaal bezoldiging	8.573	10.288	7.145
Verplichte motivering indien overschrijding			
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
Beloning	8.447	8.447	-
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-	-
Totaal bezoldiging 2015	8.447	8.447	-

bedragen x € 1	F.G.A. van der Meché	J.M. Verseput
Functiegegevens	Voorzitter	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2016		
Individueel WNT-maximum		
Beloning		
Belastbare onkostenvergoedingen		
Beloningen betaalbaar op termijn		
<i>Subtotaal</i>		
-/- Onverschuldigd betaald bedrag		
Totaal bezoldiging		
Verplichte motivering indien overschrijding		
Gegevens 2015		
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning	13.514	8.447
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	-	-
Totaal bezoldiging 2015	13.514	8.447

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

bedragen x € 1	M.N.M. Scholten	H.J. Post	W. de Geus
Functie(s) gedurende dienstverband	Bestuurder	Directeur	Directeur
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0	1,0
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2016	2016	2016
Individueel WNT-maximum ontslaguitkering	75.000	75.000	75.000
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	174.679	75.000	70.000
-/- Onverschuldigd deel		-	-
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	174.679	75.000	70.000
Waarvan betaald in 2016	174.679	75.000	70.000
Verplichte motivering indien overschrijding:	1)		

1) De overschrijdingen zijn het gevolg van de bepalingen uit de oorspronkelijke arbeidsovereenkomst waarop de wettelijke overgangsbepalingen van toepassing zijn.

2. ENKELVOUDIGE JAARREKENING

2.1 ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016
 (na resultaatbestemming)

ACTIVA	Ref.	31-dec-16	31-dec-15
		€.000	€.000
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	130.550	141.696
Financiële vaste activa	2	<u>2.522</u>	<u>2.829</u>
Totaal vaste activa		133.072	144.525
Vlottende activa			
Onderhanden projecten uit hoofde van			
DBC-zorgproducten	3	0	4.166
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	4	198	1.855
Debiteuren en overige vorderingen	5	24.225	39.132
Liquide middelen	6	<u>10.705</u>	<u>993</u>
Totaal vlottende activa		35.128	46.146
Totaal activa		<u><u>168.200</u></u>	<u><u>190.671</u></u>
PASSIVA			
	Ref.	31-dec-16	31-dec-15
		€.000	€.000
Groepsvermogen			
Kapitaal	7	309	309
Bestemmingsreserves		0	0
Bestemmingsfondsen		15.694	30.593
Algemene en overige reserves		<u>7.989</u>	<u>7.989</u>
Totaal eigen vermogen		23.992	38.891
Vorzieningen	8	14.025	7.499
Langlopende schulden	9	50.753	53.729
Kortlopende schulden			
Onderhanden projecten uit hoofde van			
DBC-zorgproducten	3	1.697	0
Schulden uit hoofde van financieringoverschot	4	4.662	1.494
Overige kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)	10	73.071	89.058
Totaal passiva		<u><u>168.200</u></u>	<u><u>190.671</u></u>

2.2 ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016

	<u>Ref.</u>	<u>2016</u> €.000	<u>2015</u> €.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning	13	273.224	273.848
Subsidies (exclusief Wmo)	14	14.930	13.109
Overige bedrijfsopbrengsten	15	10.197	9.038
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>298.351</u>	<u>295.995</u>
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	16	230.451	233.845 *
Afschrijvingen op materiële vaste activa	17	12.136	11.856
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	18	0	1.328
Overige bedrijfskosten	19	67.618	71.158 *
Som der bedrijfslasten		<u>310.205</u>	<u>318.187</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		-11.854	-22.192
Financiële baten en lasten	20	-3.105	-2.736 *
Resultaat deelnemingen	21	60	80 *
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING		<u><u>-14.899</u></u>	<u><u>-24.848</u></u>
 Resultaatbestemming			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>			
		<u>2016</u> €.000	<u>2015</u> €.000
<i>Toevoeging/(onttrekking):</i>			
<i>Bestemmingsreserve</i>		0	-7.000
<i>Bestemmingsfonds - reserve aanvaardbare kosten</i>		-14.899	-17.848
		<u><u>-14.899</u></u>	<u><u>-24.848</u></u>

* De cijfers over 2015 zijn geherrubriceerd ten einde vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken.

2.3 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING ENKELVOUDIGE JAARREKENING

Toelichting behorende tot de enkelvoudige jaarrekening

De enkelvoudige jaarrekening maakt deel uit van de jaarrekening 2016 van de stichting. Voor zover posten uit de enkelvoudige balans en de enkelvoudige winst-en-verliesrekening hierna niet nader zijn toegelicht, wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en resultatenrekening.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

De grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gelijk aan die voor de geconsolideerde balans en resultatenrekening, met uitzondering van de hierna genoemde grondslagen.

Financiële instrumenten

In de enkelvoudige jaarrekening worden financiële instrumenten gepresenteerd op basis van hun juridische vorm.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

In de enkelvoudige balans worden deelnemingen in groepsmaatschappijen gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode op basis van de nettovermogenswaarde. Zie voor een uitwerking hiervan de grondslagen voor financiële vaste activa in de geconsolideerde jaarrekening.

Resultaat deelnemingen

Het aandeel in het resultaat van ondernemingen waarin wordt deelgenomen omvat het aandeel van de instelling in de resultaten van deze deelnemingen. Resultaten op transacties, waarbij overdracht van activa en passiva tussen de instelling en haar deelnemingen en tussen deelnemingen onderling heeft plaatsgevonden, zijn niet verwerkt voor zover deze niet gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

1. Materiële vaste activa

De specificatie is als volgt :

	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
Bedrijfsgebouwen en terreinen	107.921	114.482
Machines en installaties	14.956	16.953
Andere vaste bedrijfsmiddelen	7.487	9.981
Vooruitbetalingen op materiële vaste activa, en in uitvoering	186	280
Totaal materiële vaste activa	130.550	141.696

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven :

	2016	2015
	€.000	€.000
Boekwaarde per 1 januari	141.696	116.269
Bij: fusie Thuiszorg Rotterdam boekwaarde 1 januari	0	2.820
Bij: investeringen 1)	1.690	35.384
Bij: vrijval voorziening onderhanden werk	0	105
Af: desinvesteringen/correcties verslagjaar	705	-299
Af: afschrijvingen	12.131	11.851
Af: afboeking boekwaarde gesloten panden	0	1.328
Boekwaarde per 31 december	130.550	141.696

Toelichting:

Stichting Laurens heeft de contante waarde van de toekomstige kasstromen van haar zorgvastgoed benaderd op het niveau van de kasstroom genererende eenheid, en vergeleken met de boekwaarde van het vastgoed en de overige met de bedrijfsvoering samenhangende activa per 31 december 2016.

Er is sprake van een transitiefase voor de bekostiging van de materiële vaste activa die tot op heden in aanmerking komen voor integrale nacalculatie. Het huidige, in beginsel risicoloze bekostigingssysteem is vervangen door een systeem van prestatiebekostiging. Kapitaallasten moeten voortaan gedekt worden via een component in de integrale tarieven. Hierdoor ontstaan nieuwe risico's voor het vastgoed, zoals exploitatierisico's, boekwaarderisico's, en het risico van afwaardering bij structurele exploitatieverliezen (impairment).

In het verslagjaar zijn actuele bedrijfswaardeberekeningen gemaakt voor het vastgoed van Laurens voor zowel de panden in eigendom als voor de panden die gehuurd worden van derden.

De bedrijfswaarde wordt gevormd door de contante waarde van de geprognosticeerde kasstromen uit hoofde van toekomstige opbrengsten en uitgaven van het vastgoed over de geschatte resterende looptijd van de investering. Daarbij wordt rekening gehouden met de voorgenomen bestemming en aard van het bezit. Projecten in uitvoering zijn meegenomen in de bedrijfswaardeberekeningen.

De kasstroomprognoses zijn gebaseerd op redelijke en onderbouwende veronderstellingen die de beste schatting van het bestuur weergeven van de economische omstandigheden die van toepassing zullen zijn gedurende de resterende levensduur van het actief. De kasstromen zijn gebaseerd op de begroting 2017, met extrapolatie naar de toekomst. De geprognosticeerde kasstromen zijn contant gemaakt tegen 5,8% (2015:5%).

Gerekend is met een periode van 5 jaar met aansluitend een eeuwigdurende kasstroom. Inflatiepercentage voor eerste 5 jaar bedraagt 2%. In de eeuwigdurende kasstroom wordt gerekend met een groeivoet van 1%.

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

Bedrijfsgebouwen en terreinen dienen als zekerheid voor de hypothecaire lening. Zie paragraaf 9 van de jaarrekening voor nadere toelichting.

Voor een nadere toelichting op de materiële vaste activa wordt verwezen naar de bijlagen mutatieoverzichten 1.6.

De gebouwen zijn verzekerd tegen de herbouwwaarde dan wel de herstelkosten. De bedrijfsuitrustingen en inventarissen zijn verzekerd tegen de nieuwwaarde of de vervangingswaarde als de waarde onmiddellijk voor de gebeurtenis minder dan 40% bedraagt van de nieuwwaarde.

2. Financiële vaste activa

De specificatie is als volgt :

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Deelnemingen	473	413
Vorderingen op deelnemingen	650	650
Boekwaarde oudbouw De Schans en Delfshaven	236	471
Lening	0	150
Erfpacht en aanloopkosten	1.948	2.080
Sub totaal	<u>3.307</u>	<u>3.764</u>
Voorziening financiële vaste activa	785	935
	<u>2.522</u>	<u>2.829</u>

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt :

	Deel- neming	Vordering op deelnemingen	Boekwaarde oudbouw	Lening	Erfpacht / aanloopkosten	Totaal
	€.000	€.000	€.000	€.000	€.000	€.000
Boekwaarde per 31 december 2015	413	650	471	150	2.080	3.764
Af: voorziening 31 december 2015		650		150	135	935
	413	0	471	0	1.945	2.829
Bij: resultaat deelneming	60					60
Bij: vrijval voorziening				150		150
Af: vrijgevallen termijn			235		127	362
Af: afschrijving					5	5
Af: afboeking lening				150		150
	473	0	236	0	1.813	2.522
Af: mutatie voorziening		0		0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2016	473	0	236	0	1.813	2.522

Toelichting:

De deelneming betreft Easypool Zorg aan Huis B.V., Huishoudelijke Verzorging TR B.V. en Landgoed Olaertsduyn B.V. Landgoed Olaertsduyn B.V. wordt gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde. De deelneming in Landgoed Olaertsduyn B.V. is per balansdatum op nihil gewaardeerd gezien het negatief eigen vermogen per ultimo 2016. Begin 2010 is een lening faciliteit verstrekt aan Landgoed Olaertsduyn B.V. van € 850.000 om de liquiditeitspositie te versterken. Per ultimo verslagjaar bedraagt de lening € 650.000. Over de lening is in 2016 3 % rente berekend. De lening u/g is in voorgaande jaren volledig voorzien in verband met het negatief eigen vermogen van Landgoed Olaertsduyn B.V.

In 2012 is door de NZa € 1.411.998 toegekend voor de buitengebruik zijnde oudbouw De Schans en Delfshaven op basis van beleidsregel CA 300-493. Dit bedrag mag, verdeeld in zes jaarlijkse termijnen, toegevoegd worden aan de aanvaardbare kosten (2012 tot en met 2017). Er is derhalve spraken van een langlopende vordering op de NZa.

Op 31 december 2010 is de Laurens Houdstermaatschappij BV opgericht. Stichting Laurens is 100% aandeelhouder en voert de directie. Laurens Houdstermaatschappij BV heeft op 31 december 2010 de vennootschappen Vastgoed Motorstraat BV en Hotel Motorstraat BV opgericht. De aandelen van deze BV's zijn in handen van Laurens Houdstermaatschappij BV.

In oktober 2011 is de naam van Hotel Motorstraat BV gewijzigd in Zorg en Welzijn Rotterdam BV. De statutaire doelstelling is tevens gewijzigd tot het verrichten van activiteiten op het gebied van dienstverlening, welzijnswerk en zorg, al dan niet met andere partijen.

Laurens Houdstermaatschappij wordt gewaardeerd tegen de netto vermogenswaarde. Het eerste boekjaar van de nieuw opgerichte vennootschappen eindigt op 31 december 2011.

De verstrekte lening van € 150.000,- is in 2016 afgeboekt in verband met het faillissement van Tante Corrie B.V. De voorziening die hiervoor is opgenomen is in 2016 volledig vrijgevallen.

De vooruitbetaalde erfpachtcanon, aanloopkosten, leningkosten en boeterente bedraagt per ultimo 2016 € 1,8 mln. Voor de geschatte resterende boekwaarde per 31 december 2018, van de geherrubriceerde immateriële vaste activa, is een voorziening getroffen van € 135.000 vanwege onzekerheid in de toekomstige financiering.

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Kapitaalbe-lang (in %)	Eigen vermogen	Resultaat
		€		€.000	€.000
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Zeggenschapsbelangen:					
Belangen samen met dochtermaatschappijen:					
Volledig aansprakelijk vennoot van VoF of CV:					
Landgoed Olaertsduyn B.V. te Rockanje.	Conferentiehôtel en dienstverlening aan ouderen	18.000,-	100%	-358	42
Statuaire zetel te Rotterdam. Easypool Zorg aan Huis B.V. te Rotterdam	bemiddeling vraag en aanbod zorg en welzijn	18.000,-	100%	473	60
Laurens Houdstermaatschappij B.V. te Rotterdam	Houdster- en finan- cieringsmaatschappij	18.000,-	100%	-23	0
Vastgoed Motorstraat B.V. te Rotterdam	Beheer en houden van onroerend goed	18.000,-	100%	-64	0
Zorg en Welzijn Rotterdam B.V. te Rotterdam	Welzijnswerk en zorg	18.000,-	100%	-4	0

Toelichting:

De jaarrekening 2016 van Landgoed Olaertsduyn BV is op het moment van opstellen van de jaarrekening van Laurens nog niet definitief. In de jaarrekening van Laurens is uitgegaan van de voorlopige cijfers van Landgoed Olaertsduyn BV, sluitend met een negatief vermogen van € 358.000 per 31 december 2016, en een positief resultaat over 2016 van € 42.000.

De cijfers van de Laurens Houdstermaatschappij BV en de dochterondernemingen zijn ontleend aan concept cijfers over 2016.

Laurens is niet hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van de deelnemingen.

3. Onderhanden projecten uit hoofde van DBC-zorgproducten

De specificatie is als volgt :

	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
Onderhanden projecten DBC-zorgproducten	1.678	6.345
Af: ontvangen voorschotten	3.093	2.179
Af: voorziening onderhanden werk	282	0
Totaal onderhanden projecten	-1.697	4.166

Toelichting:

Per ultimo boekjaar is de stand van het onderhanden werk € 1.677.881. Doordat de voorschotten hoger zijn dan de waardering van de onderhanden werk ontstaat er een kortlopende schuld. De bevoorschotting betreft onderhanden werk en nog te factureren DBC/GRZ. Per ultimo boekjaar is de stand van de nog te factureren/gefactureerde DBC/GRZ € 6.074k en gepresenteerd onder Debiteuren en overige vorderingen.

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

4. Vorderingen en schulden uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot

Vorderingen uit hoofde van financieringstekort:	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
1. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	198	1.855
Totaal vorderingen uit hoofde van financieringstekort	<u>198</u>	<u>1.855</u>

Schulden uit hoofde van financieringsoverschot:	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
1. Schulden uit hoofde van financieringsoverschot	4.662	1.494
Totaal schulden uit hoofde van financieringsoverschot	<u>4.662</u>	<u>1.494</u>

Specificatie vorderingen en schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk financieringsoverschot AWBZ / WLZ

	<u>t/m 2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015</u>	<u>2016</u>	<u>totaal</u>
	€.000	€.000	€.000	€.000	€.000
Saldo per 1 januari	-110	1.581	-1.110		361
Financieringsverschil boekjaar				-2.621	-2.621
Correcties voorgaande jaren		1			1
Betalingen/ontvangsten		-1.904	-301		-2.205
Sub-totaal mutatie boekjaar	<u>0</u>	<u>-1.903</u>	<u>-301</u>	<u>-2.621</u>	<u>-4.825</u>
Nog te verrekenen ZVW/DBC		<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
	<u>-110</u>	<u>-322</u>	<u>-1.411</u>	<u>-2.621</u>	<u>-4.464</u>
Voorziening					0
Saldo per 31 december					<u>-4.464</u>

Stadium van vaststelling :

c

c

c

a

a=interne berekening

b=overeenstemming met zorgverzekeraars

c=definitieve vaststelling NZa)

Specificatie bekostigingsverschil in het boekjaar

	2016	2015
	€.000	€.000
Wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg (exclusief subsidies)	181.263	187.837
Bij: subsidie Waardigheid en Trots incidenteel	1.972	0
Bij: doorgeschoven budget aan derden	1.577	1.591
Bij: correctie budget voorgaande jaren	0	221
	<u>184.812</u>	<u>189.207</u>
Af: vergoedingen ter dekking van het wettelijk budget	<u>187.433</u>	<u>190.317</u>
Totaal financieringsverschil	<u>-2.621</u>	<u>-1.110</u>

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA

5. Debiteuren en overige vorderingen

	31-dec-16	31-dec-15
<i>De specificatie is als volgt :</i>	€.000	€.000
Vorderingen op debiteuren	1.863	2.702
Vorderingen op groepsmaatschappijen	0	134
Vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	18	15.084
Nog te factureren DBC/GRZ	6.074	1.281
Subsidie 1e lijns verblijf	1.821	2.406
Gefactureerde Wijkverpleging	8.015	8.461
Gefactureerde MSVT	637	381
Gefactureerde WMO	2.506	2.967
Overige zorgprestaties	591	745
Overige vorderingen en overlopende activa	2.700	4.971
Totaal vorderingen en overlopende activa	24.225	39.132

Toelichting:

De voorziening die in mindering is gebracht op de debiteuren vorderingen bedraagt € 350.500 (2015 € 222.000).
De vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan 1 jaar.

6. Liquide middelen

	31-dec-16	31-dec-15
<i>De specificatie is als volgt :</i>	€.000	€.000
Bankrekeningen (vrij ter beschikking)	10.658	926
Kassen	47	67
Totaal liquide middelen	10.705	993

Toelichting:

Alle liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting met uitzondering van een bedrag van € 340.000 wegens verstrekte huurgaranties en een betalingsgarantie.

PASSIVA

7. Groepsvermogen

Het groepsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
Kapitaal	309	309
Bestemmingsreserves	0	0
Bestemmingsfondsen	15.694	30.593
Algemene en overige reserves	7.989	7.989
Totaal eigen vermogen	23.992	38.891

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 31-dec-15	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€.000	€.000	€.000	€.000
Kapitaal	309	0	0	309
	309	0	0	309

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

Bestemmingsreserves

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-15	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€.000	€.000	€.000	€.000
bestemmingsreserve	0	0	0	0
Totaal bestemmingsreserve	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Bestemmingsfondsen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-15	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€.000	€.000	€.000	€.000
reserve aanvaardbare kosten	30.593	-14.899	0	15.694
Totaal bestemmingsreserve	<u>30.593</u>	<u>-14.899</u>	<u>0</u>	<u>15.694</u>

Algemene en overige reserves

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-15	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€.000	€.000	€.000	€.000
Algemene reserves:	7.989	0	0	7.989
Totaal algemene en overige reserves	<u>7.989</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>7.989</u>

Specificatie aansluiting geconsolideerd - enkelvoudig vermogen 31 december 2015 en resultaat over 2016

<i>De specificatie is als volgt</i>	Eigen Vermogen	Resultaat
	€.000	€.000
Enkelvoudig eigen vermogen en resultaat	23.992	-14.899
Zorg en Welzijn Rotterdam B.V.	-8	0
Vastgoed Motorstraat B.V.	-63	0
Laurens Houdstermaatschappij B.V.	-23	0
Totaal geconsolideerd eigen vermogen en resultaat	<u>23.899</u>	<u>-14.899</u>

8. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 31-dec-15	Dotatie/ Vrijval	Onttrekking	Saldo per 31-dec-2016
	€.000	€.000	€.000	€.000
Voorziening uitgestelde beloningen	1.565	370	243	1.692
Voorziening arbeidsongeschiktheid	3.560	2.198	2.473	3.285
Voorziening cao nabetaling ort	0	6.200	0	6.200
Voorziening reorganisatie	2.100	0	1.490	610
Voorziening reorganisatie ex-TZR	274	0	113	161
Voorziening reorganisatie Welzijn GV	0	1.442	0	1.442
Voorziening reorganisatie OVA	0	635	0	635
Totaal voorzieningen	<u>7.499</u>	<u>10.845</u>	<u>4.319</u>	<u>14.025</u>

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moet worden beschouwd:

	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	4.915	3.420
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	9.110	4.079
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	900	900

Toelichting per categorie voorziening:

Met ingang van 2005 is, conform de jaarverslaggevingvoorschriften, een voorziening getroffen voor uitgestelde beloningen op grond van de CAO VVT (jubileum en eenmalige uitkeringen bij pensionering). De uitgestelde beloningen zijn beloningen betaalbaar op termijn, onder de voorwaarde van voortdoring van het dienstverband. De voorziening uitgestelde beloningen is opgenomen tegen de contante waarde van de toekomstige uitkeringen of aanspraken. Bij de berekening van de contante waarde is een disconteringsvoet van 1,5% gehanteerd. De berekening is gebaseerd op cao-bepalingen, blijfkans en leeftijd.

In 2016 is er een voorziening getroffen n.a.v. de nieuwe cao VVT inzake nabetalingen ort over de afgelopen 5 jaar. De betalingen vinden plaats in 3 jaren, 2017, 2018 en 2019.

Er is een voorziening getroffen voor de wettelijke verplichting tot loondoorbetaling tijdens ziekte. Voor nieuwe ziektegevallen vanaf 2004 is de aanvullingstermijn verhoogd tot twee jaar. Voor de aanvullingsverplichting in het eerste jaar is een voorziening getroffen van 100%, en voor de tweede jaar een voorziening van 70% waarbij rekening wordt gehouden met de kans dat iemand beter wordt.

De reorganisatie voorzieningen zijn gevormd ter dekking van de kosten van de reorganisatie van de groep medewerkers niveau 1 en de medewerkers van de Ondersteunende Diensten. De kosten betreffen de bruto loonkosten van de boventallig verklaarde medewerkers, de eventuele Vaststellingsovereenkomsten of de wachtgeld verplichtingen. De voorziening reorganisatie ex-TZR bevat de aflopende wachtgeld verplichtingen uit 2013 respectievelijk 2014.

9. Langlopende schulden

De specificatie is als volgt :

	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
Schulden aan kredietinstellingen	50.753	53.729
Overige langlopende schulden	0	0
Totaal langlopende schulden	<u>50.753</u>	<u>53.729</u>

Het verloop is als volgt weer te geven:

	2016	2015
	€.000	€.000
Stand per 1 januari	56.840	44.389
Bij: fusie Thuiszorg Rotterdam	0	35
Bij: nieuwe leningen	0	15.000
Af: aflossingen	3.112	2.584
Stand per 31 december	53.728	56.840
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	2.975	3.111
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>50.753</u>	<u>53.729</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-16	31-dec-15
	€.000	€.000
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	2.975	3.111
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	50.753	53.729
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	39.759	42.508

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

Toelichting:

Per 31-12-2016 is de reële waarde € 4,8 miljoen hoger dan de boekwaarde. De reële waarde wijkt daarmee in belangrijke mate af van de nominale waarde.

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar bijlage overzicht langlopende leningen. De aflossingsverplichtingen zijn verantwoord onder de kortlopende schulden; voor nader toelichting inzake convenanten zie toelichting bij kortlopende schulden.

10. Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt :

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Schulden aan kredietinstellingen	16.841	1.524
Crediteuren	9.340	9.719
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	2.975	3.111
Belastingen en sociale premies	8.651	8.633
Schulden terzake pensioenen	3.774	5.988
Nog te betalen salarissen, vakantiegeld en vakantiedagen	19.015	17.498
Schulden aan participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	496	33.154
Te verrekenen met zorgverzekeraar	1.643	317
Overige schulden en overlopende passiva	10.336	9.114
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>73.071</u>	<u>89.058</u>

Toelichting:

Door ABN Amro is een kredietfaciliteit verstrekt ter grootte van € 25 miljoen, waarvan € 17 miljoen als investeringskrediet voor het revalidatiehotel Intermezzo en € 8 miljoen voor de normale bedrijfsvoering.

De kredietfaciliteit wordt jaarlijks herzien aan de actuele behoefte. De kredietfaciliteit is direct opeisbaar.

Als zekerheid voor deze kredietfaciliteit is een bankhypothec afgegeven op het revalidatiehotel Intermezzo van € 35 miljoen (exclusief rente en kosten) en een negatieve hypothecverklaring.

De ABN Amro heeft een eis van 15% garantievermogen gesteld. Eind 2016 wordt hieraan door stichting Laurens niet voldaan. Door ABN AMRO is een waiver verstrekt om voor de berekening van de solvabiliteitsratio de rekeningcourantfaciliteiten te mogen salderen. Gesaldeerd komt de solvabiliteitsratio uit op 15,1%. In deze waiver is tevens opgenomen dat de krediet faciliteiten tot en met 31 December 2018 niet worden ingeperkt of opgevraagd. De waiver is verstrekt onder opschortende voorwaarden. Laurens is van mening dat zij aan deze voorwaarden kan voldoen.

De ING Bank heeft een rekening courant faciliteit verstrekt van € 7,5 miljoen en aan leningen € 21,9 miljoen.

De ING Bank heeft tijdelijk de rekening courant faciliteit op € 0 gezet.

Als zekerheid voor de kredietfaciliteit en leningen is aan hypothecaire zekerheid van € 30 miljoen verstrekt aan de ING (exclusief rente en kosten). De hypothecaire zekerheid rust op de panden Oudelandse hof, Aesopus en Lupinehof.

Daarnaast is een negative pledge / pari passu / cross default verklaring afgegeven.

11. Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Als gevolg van materiële nacontroles door zorgkantoren, zorgverzekeraars en gemeenten op de gedeclareerde zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning kunnen correcties noodzakelijk zijn op de gedeclareerde productie. De effecten van eventuele materiële nacontroles zijn vooralsnog onzeker.

De jaarlijkse huurverplichting bedraagt € 15,1 miljoen. De jaarlijkse erfpachtcanon bedraagt € 285.000. De resterende contractuele looptijden per balansdatum variëren van 1 tot 12 jaar. De werkelijke looptijd van de verplichting is gelijk te stellen aan de intentie om de bedrijfsactiviteiten voort te zetten met hetzelfde aantal locaties.

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

	<u>31-dec-16</u>	<u>31-dec-15</u>
	€.000	€.000
Huurverplichting		
Verplichting < 1 jaar	15.184	15.345
Verplichting > 1 < 5 jaar	27.467	28.546
Verplichting > 5 jaar	38.278	43.761

De huurovereenkomsten zijn beoordeeld of er sprake is van kenmerken van financial lease. De beoordeling levert geen huurovereenkomsten op die aangemerkt moeten worden als financial lease.

Ten behoeve van de bouw van een ondergrondse parkeergarage is een lening aangetrokken van het Sint Laurens Fonds. De lening is in 1998 door het Sint Laurens Fonds kwijtgescholden onder ontbindende voorwaarde bij verkoop of vervreemding. Bij verkoop of vervreemding van de parkeergarage komt de netto-opbrengst ten goede aan het Sint Laurens Fonds. De kwijtgescholden lening bedroeg € 1.709.900.

Laurens heeft een aantal leningen opgenomen onder borging van het Waarborgfonds voor de zorgsector. Eén van de zekerheden van het Wfz bestaat uit een obligoverplichting van de deelnemende instelling ten opzichte van het fonds. Het obligo bedraagt maximaal 3 % van de boekwaarde van de restantschuld van de geborgde leningen. Het obligo wordt slechts ingeroepen als het Wfz onvoldoende vermogen heeft. Het obligo wordt in dat geval geboden door een renteloze lening te verstrekken aan het Wfz, met een maximale waarde van 3% van de boekwaarde van de restantschuld van de geborgde leningen. Het obligo wordt terugbetaald zodra het vermogen van het Wfz weer op niveau is. Voor Stichting Laurens betekent dit per ultimo 2016 een obligo van € 0,4 miljoen.

Laurens heeft in 2008 een Euroflexlening aangetrokken bij de ING van € 25 miljoen met een looptijd van 20 jaar. Ter afdekking van de fluctuerende renteontwikkelingen is een renteswap transactie aangegaan met de ING. De renteswap heeft dezelfde looptijd als de lening, en is uitsluitend bedoeld en wordt uitsluitend ingezet om het renterisico af te dekken. De renteswap heeft per 31 december 2016 een marktwaarde van € -/- 8,1 miljoen. Er is geen bijstortingsplicht.

Laurens past hedge accounting toe op basis van individuele documentatie per individuele hedgerelatie. Laurens documenteert de wijze waarop de hedgerelaties passen in de doelstellingen van het risicobeheer, de hedgestrategie en de verwachting aangaande de effectiviteit van de hedge. De interest rate swap heeft een verkrijgingsprijs van nihil en wordt tegen kostprijs gewaardeerd.

Stichting Laurens Rotterdam vormt met Laurens Wonen, Easypool Zorg aan Huis B.V. en Huishoudelijke verzorging TR B.V. een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. Uit dien hoofde is Stichting Laurens Rotterdam hoofdelijk aansprakelijk voor de omzetbelastingsschuld van de fiscale eenheid. Per 1 januari 2017 is de fiscale eenheid met Laurens Wonen verbroken.

Macro beheersinstrument (MBI)

Het macrobeheersinstrument kan door minister van VWS worden ingezet om eventuele overschrijdingen van het makro kader zorg terug te vorderen bij instellingen die geriatrische revalidatiezorg leveren en wijkverpleging. Jaarlijks stelt de Nederlandse Zorgautoriteit in een beschikking een landelijke mbi-omzetplafond vast van de geriatrische revalidatiezorg en Wijkverpleging. Tevens wordt door de Nza jaarlijks een mbi-omzetplafond per instelling vastgesteld, welke afhankelijk is van de realisatie van de omzetgrens van alle instellingen gezamenlijk. Bij overschrijding van de landelijke omzetgrens zal iedere instelling verplicht zijn voor haar aandeel een bedrag te storten in het zorgverzekeringsfonds. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de eventuele overschrijding van het mbi-omzetplafond is gecommuniceerd.

Bij het opstellen van de jaarrekening 2016 bestaat nog geen inzicht in realisatie van het mbi-omzetplafond. Stichting Laurens is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de, een eventueel uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting, en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van stichting Laurens per 31 december 2016.

2.4 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

Toelichting van risico's van financiële instrumenten

Laurens maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de stichting blootstelt aan kredietrisico en kasstroomrisico en liquiditeitsrisico.

Om deze risico's te beheersen heeft de Raad van Bestuur van de stichting een Treasury statuut vastgelegd waarin het financieringsbeleid is vastgelegd. Hierin is onder andere vastgelegd dat het - anders dan met expliciete toestemming van de Raad van Toezicht - niet toegestaan is om nieuwe afgeleide financiële instrumenten te gebruiken. Daarnaast beschikt de stichting over meerjaren liquiditeits- en investeringsbegrotingen welke zijn goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

Kredietrisico

De stichting loopt kredietrisico over leningen en vorderingen opgenomen onder financiële vaste activa, debiteuren en overige vorderingen, liquide middelen. Zoals uit de toelichting op de balans blijkt betreffen de vorderingen met name vorderingen op de diverse zorgkantoren, gemeenten en zorgverzekeraar. Met deze partijen bestaat een lange relatie en zij hebben altijd aan hun betalingsverplichtingen voldaan. Daarnaast houdt het management ook rekening met het risico op wanbetaling van verschillende soorten debiteuren.

Rente- en kasstroomrisico

Het beleid van de stichting is om haar financieringen volledig aan te trekken met vastrentende leningen, derhalve loopt de stichting geen renterisico over deze financiering. De stichting loopt renterisico bij de herfinanciering van bestaande financieringen. Het renterisico van de stichting is beperkt: indien de rente per 31 december met 1% zou stijgen waarbij alle andere variabelen constant blijven zal de rentelast met EUR 0,6 miljoen stijgen.

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, effecten, liquide middelen en kortlopende schulden, wijkt duidelijk af (is hoger) van de boekwaarde.

2.5 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	<u>Gebouwen en terreinen</u>	<u>Machines en installaties</u>	<u>Andere vaste bedrijfsmiddelen</u>	<u>Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2016					
- aanschafwaarde	229.844	40.696	37.544	280	308.364
- cumulatieve afschrijvingen	115.362	23.743	27.563	0	166.668
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>114.482</u>	<u>16.953</u>	<u>9.981</u>	<u>280</u>	<u>141.696</u>
Mutaties in het boekjaar					
- investeringen	1.505	0	185	0	1.690
- afschrijvingen	8.091	1.456	2.584	0	12.131
<i>- terugname geheel afgeschreven activa</i>					
.aanschafwaarde					
.cumulatieve afschrijvingen					
<i>-herrubriceren</i>					
aanschafwaarde	85	0	9	-94	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0
<i>- desinvesteringen</i>					
aanschafwaarde	6.378	2.376	141		8.895
correctie aanschafwaarde	0	77	52		129
correctie afschrijvingen	0	61	39		100
cumulatieve afschrijvingen	6.318	1.851	50		8.219
per saldo	<u>60</u>	<u>541</u>	<u>104</u>	<u>0</u>	<u>705</u>
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>-6.561</u>	<u>-1.997</u>	<u>-2.494</u>	<u>-94</u>	<u>-11.146</u>
Stand per 31 december 2016					
- aanschafwaarde	225.056	38.243	37.545	186	301.030
- cumulatieve afschrijvingen	117.135	23.287	30.058	0	170.480
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>107.921</u>	<u>14.956</u>	<u>7.487</u>	<u>186</u>	<u>130.550</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	2 - 10%	5,0%	10 -20 %		

BIJLAGE

2.6 Overzicht langlopende schulden ultimo 2016 (enkelvoudig)

Leninggever	Datum	Hoofdsom	Totale looptijd	Soort lening	Werkelijke rente	Restschuld 31 december 2015	Nieuwe leningen in 2016	Aflossing in 2016	Restschuld 31 december 2016	Rest-schuld over 5 jaar	Resteren-de looptijd in jaren eind 2016	Aflossingswijze	Aflossing 2017	Gestelde zekerheden
		€			%	€	€	€	€	€			€	
ING Bank N.V.	2002	1.800.000	50	OHL	4,200%	1.323.000		36.000	1.287.000	1.107.000	36	Lineair	36.000	2
BNG	1994	3.085.706	40	OHL	2,890%	1.465.708		77.143	1.388.565	1.002.850	18	Lineair	77.145	6
ING Bank N.V.	2008	25.000.000	20	OHL	4,800%	20.625.000		625.000	20.000.000	16.875.000	12	Lineair	625.000	2
Aegon (vh Optas)	1987	408.402	35	OHL	6,950%	80.588		11.708	68.880	10.340	6	Lineair	11.710	1
BNG	1996	4.276.879	29	OHL	0,630%	1.474.782		147.479	1.327.303	589.908	9	Lineair	147.481	3
BNG	1997	680.670	20	OHL	5,800%	68.060		34.034	34.026	-	1	Lineair	34.026	3
Rabo bank	1997	2.586.547	19	OHL	5,900%	136.135		136.135	-	-	0	Lineair	-	3
BNG	1997	4.886.941	28	OHL	6,480%	1.745.332		174.534	1.570.798	698.128	9	Lineair	174.536	3
BNG	1998	2.155.456	19	OHL	5,650%	226.891		113.445	113.446	-	1	Lineair	113.446	3 + 4
BNG	1998	1.508.819	19	OHL	5,380%	158.817		79.412	79.405	-	1	Lineair	79.405	3
NWB	2002	4.000.000	20	OHL	2,050%	1.400.000		200.000	1.200.000	200.000	6	Lineair	200.000	7
BNG	2003	7.500.000	30	OHL	4,740%	4.500.000		250.000	4.250.000	3.000.000	17	Lineair	250.000	7
NWB	2003	7.000.000	30	OHL	4,780%	4.200.007		233.333	3.966.674	2.800.009	17	Lineair	233.335	7
NWB	2004	7.300.000	30	OHL	4,780%	4.623.337		243.333	4.380.004	3.163.339	18	Lineair	243.335	7
ABN AMRO	2015	15.000.000	10	OHL	3,250%	14.812.500		750.000	14.062.500	10.312.500	9	Lineair	750.000	2
TOTAAL						56.840.157	-	3.111.556	53.728.601	39.759.074			2.975.419	

1 = geen
2 = hypotheek

3 = waarborg gemeente Rotterdam
4 = waarborg provincie Zuid-Holland

5= gem.gar. DS+V Rdam
6= gem.gar. Berkel en Rodenrijs

7= Waarborgfonds voor de zorgsector

2.7 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016

BATEN

13. Opbrengsten zorgprestaties en maatschappelijke ondersteuning

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies):		
Gefactureerde omzet DBC-zorgproducten	24.543	19.499
Gefactureerde omzet Wijkverpleging	53.712	54.401
Gefactureerde omzet MSVT	2.345	2.414
Wettelijk budget voor aanvaardbare kosten Wlz-zorg (exclusief subsidies)	181.263	187.837
Opbrengsten Wmo	9.111	8.354
Overige zorgprestaties	2.250	1.343
Totaal	<u>273.224</u>	<u>273.848</u>

Toelichting:

Als gevolg van het sluiten van een viertal lokaties gedurende 2015 zijn de Wlz opbrengsten in 2016 afgenomen.

14. Subsidies (exclusief Wmo)

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Subsidie Wlz/Zvw-zorg; regeling 1e lijns verblijf	7.795	7.415
Subsidie project Waardigheid en Trots	1.973	0
Subsidie Wlz/Zvw-zorg; zorginfrastructuur	2.498	3.061
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	2.664	2.633
Totaal	<u>14.930</u>	<u>13.109</u>

Toelichting:

In 2016 is als toeslag op de Wlz zorg een landelijke subsidie Waardigheid en Trots toegekend ten behoeve van de kwaliteit van verpleeghuiszorg.

15. Overige bedrijfsopbrengsten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Opbrengsten hotelmatige diensten	1.416	1.776
Opbrengsten cliëntgebonden diensten	1.597	1.234
Opbrengst restaurant en winkels	1.801	2.674
Overige opbrengsten	5.383	3.354
Totaal	<u>10.197</u>	<u>9.038</u>

Toelichting:

De toename van de overige opbrengsten wordt met name verklaard door de verkoopopbrengst van pand Hergerborch.

LASTEN

16. Personeelskosten

<i>De specificatie is als volgt :</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Lonen en salarissen	162.676	173.419
Sociale lasten	26.530	27.281
Pensioenpremie	13.371	14.024
Overige personeelskosten	14.563	8.530 *
Sub-totaal	<u>217.140</u>	<u>223.254</u>
Personeel niet in loondienst	13.311	10.591
Totaal personeelskosten	<u>230.451</u>	<u>233.845</u>

Toelichting:

In de overige personeelskosten is een bedrag van € 6,2 mln opgenomen zijnde de reservering voor toekomstige betalingen in 2017, 2018 en 2019 uit hoofde van de nieuw afgesloten CAO VVT, nabetaling ort over de afgelopen 5 jaar.

Per ultimo boekjaar waren 3.601 werknemers in dienst (2015: 4.075) uitgedrukt in full time equivalent.

Er zijn geen medewerkers werkzaam in het buitenland.

* De cijfers over 2015 zijn geherrubriceerd ten einde vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken.

2.7 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016

17. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

<i>De specificatie is als volgt :</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Afschrijvingen:		
- materiële vaste activa	12.131	11.851
- financiële vaste activa	5	5
Totaal afschrijvingen	<u>12.136</u>	<u>11.856</u>

18. Bijzondere waardevermindering materiële vaste activa

<i>De specificatie is als volgt :</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- materiële vaste activa	0	1.328
Totaal	<u>0</u>	<u>1.328</u>

Toelichting:

De huurovereenkomsten van een aantal locaties zijn ultimo 2015 opgezegd en de exploitaties zijn beëindigd op de locaties Arcadia, De Schutse, De Aarhof en De Hergerborch. De huurovereenkomst van Aarhof loopt door tot 1 januari 2017. Met instemming van de verhuuder wordt het pand tegen de kostprijs onderverhuurd. In verband met de beëindiging van de zorgexploitatie op deze locaties zijn de in het verleden geactiveerde verbouwings- en installatiekosten, waarvan nu vast staat dat het niet meer gedekt gaan worden door toekomstige opbrengsten, in 2015 ineens afgeboekt. De afboeking ineens is in 2015 verantwoord als een bijzondere waardevermindering van de materiële vaste activa. In 2016 heeft geen bijzondere waardevermindering plaatsgevonden.

19. Overige bedrijfskosten

<i>De specificatie is als volgt :</i>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	16.181	18.390
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	8.778	8.816
Onderhoud en energiekosten	8.009	8.421
Huur en leasing	14.519	15.554
Administratie, registratie en communicatie	8.301	11.068
Algemeen beheer	5.953	4.335
Belastingen en verzekeringen	1.211	1.092
Dotatie reorganisatievoorziening	0	0
Overige algemene kosten	4.666	3.482
Totaal bedrijfskosten	<u>67.618</u>	<u>71.158</u> *

* De cijfers over 2015 zijn geherrubriceerd ten einde vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken.

2.7 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016**20. Financiële baten en lasten***De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Rentebaten	56	71
Sub-totaal financiële baten	<u>56</u>	<u>71</u>
Rentelasten	3.161	2.807
Sub-totaal financiële lasten	<u>3.161</u>	<u>2.807</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-3.105</u></u>	<u><u>-2.736</u></u>

21. Resultaat deelnemingen*De specificatie is als volgt :*

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€.000	€.000
Resultaat Easpool Zorg aan Huis B.V.	60	80 *
Totaal resultaat deelnemingen	<u><u>60</u></u>	<u><u>80</u></u>

* De cijfers over 2015 zijn geherrubriceerd ten einde vergelijkbaarheid met 2016 mogelijk te maken.

2.8 Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De raad van bestuur van Stichting Laurens heeft de jaarrekening 2016 opgemaakt en vastgesteld in de vergadering van 31 juli 2017.

De raad van toezicht van Stichting Laurens heeft de jaarrekening 2016 goedgekeurd in de vergadering van 31 juli 2017.

Resultaatbestemming

Het resultaat wordt verdeeld volgens de resultaatverdeling in paragraaf 1.2

Gebeurtenissen na balansdatum

IGZ heeft in maart 2017 het verscherpt toezicht opgeheven.

Er zijn geen overige gebeurtenissen na balansdatum die het beeld van de jaarrekening 2016 beïnvloeden.

Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

W.G.

_____
drs. V.C. Maas MMC   31 juli 2017
Voorzitter Raad van Bestuur a.i.

W.G.

_____
P.H.E.M. de Kort   31 juli 2017
Raad van Toezicht, voorzitter
Remuneratiecommissie

W.G.

_____
mr. B.R.I.M. Gerner   31 juli 2017
Raad van Toezicht, vice voorzitter
voorzitter audit commissie / remuneratiecommissie

W.G.

_____
H.B.M. Grobbink CCMM   31 juli 2017
Raad van Toezicht, toezichthouder/
cie kwaliteit & veiligheid

W.G.

_____
mr. T. van den Akker   31 juli 2017
Raad van Toezicht, toezichthouder/
audit commissie / cie kwaliteit & veiligheid

W.G.

_____
P.A.W. Lamers   31 juli 2017
Raad van Toezicht, toezichthouder/
audit commissie

W.G.

_____
W.M.U. van Grevenstein - Teeuwen   31 juli 2017
Raad van Toezicht, toezichthouder/
cie kwaliteit & veiligheid

W.G.

_____
L. de Beukelaar   31 juli 2017
Raad van Toezicht, toezichthouder/
audit commissie

3 OVERIGE GEGEVENS

3 OVERIGE GEGEVENS

3.1 Statutaire regeling resultaatbestemming

In de statuten zijn geen bepalingen opgenomen met betrekking tot de bestemming van het resultaat.

3.2 Nevenvestigingen

Stichting Laurens heeft geen nevenvestigingen.

3.3 Controleverklaring

De controleverklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen op de volgende pagina.

**Controleverklaring van de
onafhankelijke accountant**